Erlangen UB
Ms. 10/I
f. 72r

quaerebant aduersum testimonium
falsum ut eum morti traderent. nec inue
niebant; multi enim falsum testimonium
dicebant aduersus eum & conuenientia
testimonia non erant; & quidam surgen
tes falsum testimonium ferebant dicentes
aduersus eum; quoniam audiuimus eum
dicentem. Ego dissoluam templum hoc ma
nufactum & post triduum aliud aedifi
cabo; & nec sic conuenies testimonium
illa. Tunc exurgens princeps sacerdotum in medio eo-
rum interrogabat iesum dicens, Non respondes ad ea quae
tibi obiiciuntur ab his? ille autem tacebat. Rursus
summus sacerdos interrogabat eum dicens. Tu es
christus filius benedicti? iesus uero ait illi. Ego sum.

1. Foto

Ms. 10/I 72ᵛ unten

Erlangen UB. Ms. 389, f. 19v

Adqp alio patria
quer subsole iacentē

Subalia pa[rte] muros

COP

Ergo Coniurati Suas nūquo
omplosas tenuisse manus gentes ne furorem
Italicum romanū .i. Barbarū
H esperium ignoto romanaq. bella sequentur
Diuisi. Separati celo .s. sequentur
O idulciq freta. alio subsidere regesq
.s. ego phibete sub ame.
O ta solus agam. procul hunc arcete furorem
Di .i. cōmotura Dah gener .s. aquilonales
O superi motura dahas. ut clade. getasque.
patrem.
S ecuro meroma cadat. ceu morte parentem
filiorū suorū
N atorum orbatum. longum p ducere funus
delecte .s. illū. s. ceu
A dumulos uuat ipse dolor. uuat ignib. atris
Suas ignis
I nseruisse manus. construcio aggere busti
.s. ol uuat .s. abellis. tate
P sum atras tenuisse faces. non ante reuellar
Tra sub uuat me int ce pluis
plibrare patrie ac defen
sione urb quaq sint bella ciuila
L xanimem quā te complectar roma tuumq.
.s. qd .i. eo .i. nom uanū qd libras uocat.
N omen libertas. et inanem p sequar umbram.
.i. sic dicq .s. Crudeles Scelera
S ceat. inmites romana piacula diui
.i. adiano
P lena feram. nullo fraudemus sanguine bellum.
Duo opertua posuit Infernī
O utinam celiq. deis. erebique liceret.
.i. mei madere
H oc caput in cunctas damnatum exponere penas.

ecius consul cū filio suo Decio

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

Erlangen U.B. Ms. 389. f. 25v

N ec lica addux mar tem conuer tere hiberos.
C ummedie iace ante inmensis traiectibus alpes.
T unc subole et anta natum cui fir mior aetas
A dfatur: mundi iubeo temptare recessus
E uphraten nilumq. moue quo nominis usque
R i fama uenit. quas est. uulgata p urbes
S oft me roma ducem sparsos prura colonos
R edde mari cilicas. parthos hinc concute reges
T igra nemq. meum. nec phar nacis armare relinquas
A dmoneo. nec tu populos utraq. uagantes.
R hipheasq. manus. et quas tenet aequore denso
P igra palus scithici patiens mediaca plaustri.
S ed quid plura moror. totos mea nate portus
B ella ferent. totoq. urbes agitabis in orbe
S er domitas: omnes redeant in castra triumphi.
E t tuos quilacio signasti nomine fastos

Armenia ponticq
crudele
feras pluuio ingenio

interius. uoce. corde & opere decantem dicentes. Magnus dñs nr ihc xpc. & magna uirtus eius. & Sapientie eius non est numerus. q cum patre & spu Sco uiuit & regnat in s. s. a m. Oratio post introitum basilicae.

Quia Scorum omniu iHu xpe q ad te ueniemb; claritatis gaudia contulisti. Introitu templi istius Sps sci luce pfunde. qui locu istu scorum tuoru tuoru patrocinio consecrasti. psta omps. ut oms isti intercedentes optineam ueniam pdelictis. ab omnibus liberem angustiis. impetrem quicqd petierim, p necessitatibus suis. placere semp pualeam coram oculis tuis. quatinus p te & Scam Mariam semp uirginem genitricem tuam muntu. mereantur aulam paradysi introire. Saluator mundi q uiuis & regnas p o. s. s. a m.

Te deum laudamus Te dominum confitemur Benedictio Seminum

rogamus. ut hos fructus seminu tuis oculis serenis hilariq;

Erlangen UB. 149, f. 12v

paradysi introire. Saluator mundi q̄ uiuis & regnas p̄. o. s. s. am̄.

TE DN̄E PETIMVS ET Benedictio Seminum
rogamus. ut hos fructus seminū tuis oculis sereni hilariq;
uultu aspicere digneris. sicut testatus es moysi famulo tuo
in terra egypti dicens. Dic filiis israhel cū ingressi fuerint
terrā repmissionis quā ego dn̄s dabo ut primitias fructuū
suorum offerant sacerdotibus. & erunt benedicti. Ita & nos
oramus dn̄e auxiliū misericordiæ sup hunc fructū seminū. ut
non grando succedat. nec turbo subueniat. non uis tempes
tatis detrunc&. non aeris inundatio extermin&. sed incolo
mem semp propt̄ usum animarū & corporū hominū ad ple
nissimā maturitatē pducere digneris P ER

BENEDIC DN̄E Benedictio aquæ Pro Segetibus con
hanc creaturā aquæ. ut fugiant uermes & uolucres an̄is
segetibus. & nomen dn̄i n̄ri ihū xpi nazareni & Sp̄s sci. qui
tecū & ipso uiuit & regnat. P ER o. s. s. ALIA
n̄e sce pater omps æterne d̄s. emitte Sp̄m tuū scm̄ cū ange-

Erlangen UB. 149, f. 124v

benedicendā aquā ita.

S IUDEX IUSTUS FORTIS ET
patiens. qui es auctor pacis & amator iusticie.
& iudicas equitatē. respice ad deprecationē
nrām & dirige iudiciū nrm. quia iustus es. & recta
iudicia tua sunt. qui respicis terrā & facis eam treme
re. Et tu dns omps qui p aduentū filii tui dñi nri ihū
xpi mundū saluasti. & p eius sanctissimā passionem
genus humanū redemisti. tu hanc aquā igne feruen
tem sanctifica. & sicut tres pueros Sidrac. Misac. &
Abdenago. iussione regis babylonis missos in caminū
ignis accensa fornace saluasti. & illesos p angelū tuū
eduxisti. & Susannā de falso crimine liberasti. tu
clementissime dominator ppsta. ut siquis innocens
de hoc crimine pnominato in hanc aquā feruentem
manū suā mittat. sanā & illesam eā reducat. p te Salua
torē & redemptorē totius orbis. q uent es. Alia
O mps sempt ds. qui es scrutator occultorū cordium

Erlangen UB. Ms. 149. f. 20r

de hoc crimine p̄nominato in hanc aquā feruentem
manū suā mittat. sanā & illesam eā reducat. p̄ te Salua
torē & redemptorē totius orbis. q̄ uent̄ es. Alia
Omp̄s sempt̄ ds. qui es scrutator occultorū cordium
te supplices exoramus: ut si homo hic culpabilis est
de rebus prefatis. ut̄ incrassante diabolo cor indura
tū habens. p̄sumpserit in hanc aquā igne feruentē
manū mittere. tua iustissima uirtus hoc declarare
dignet̄. & in cuius corpore uirtus tua manifestetur.
ut anima illius p̄ poenitentiā & confessionē saluet̄.
& si p̄ aliqua maleficia. aut p̄ herbas. diabolica arte
infectas peccata sua contueri uoluerit. tua dextera hoc
euacuare dignet̄ur. Per unigenitū dn̄m n. i. x. f. t. q̄.
Benedico te creatura aquę p̄ ignē feruentis. Alia
In nomine patris & filii. & sp̄s sc̄i. ex quo cuncta p̄cedu

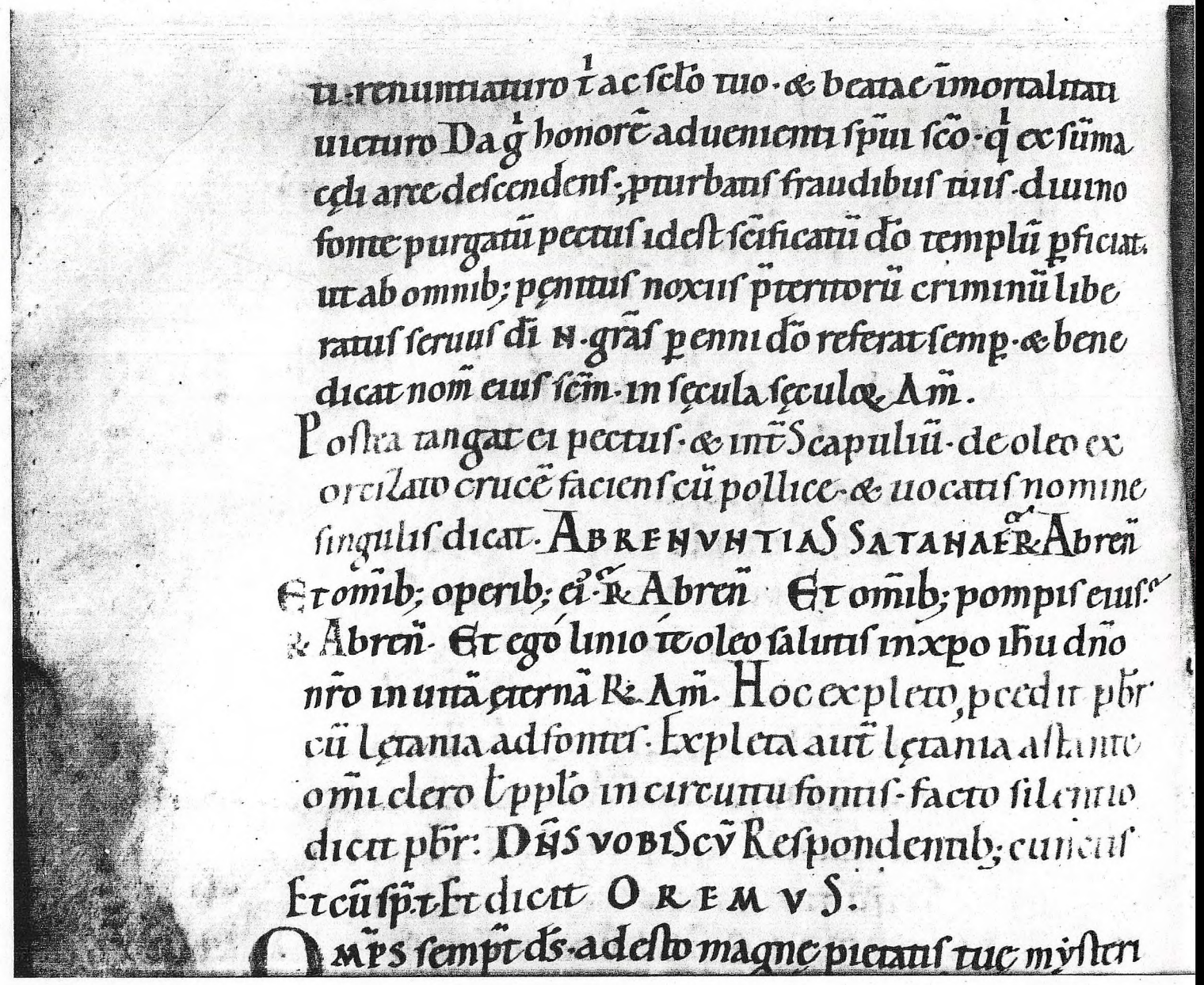
Erlangen UB. Ms. 149, f. 20r

ti renuntiaturo ꝛ ac sclo tuo · & beatae imortalitati
uicturo Da g honorē aduenienti spui sco · q ex sūma
cęli arce descendens, purbatis fraudibus tuis · diuino
fontę purgatū pectus ideſt sēificatū dō templū pficiat.
ut ab omnib; pęntus noxiis ꝑterritorū criminū libe
ratus seruus dī N · grās pęnni dō referat semp · & bene
dicat nom̄ euus scm̄ · in sęcula sęculoꝝ Am̄.

Postea tangat ei pectus · & imt̄ Scapuliū · de oleo ex
orcizato crucē faciens cū pollice · & uocatis nomine
singulis dicat · ABRENVHTIAS SATANAE R Abreñ
Et omib; operib; ei R Abreñ Et omib; pompis eus R
Abreñ · Et ego linio te oleo salutis in xpo ihu dño
nro in uitā ęternā R Am̄. Hoc expleto, pcedit pbr
cū lętania ad fontē · Expleta aut̄ lętania astante
omi clero & pplo in circuitu fontis · facto silentio
dicit pbr: DS VOBIScV Respondentib; cunctis
Et cū sp̄to · Et dicit OREMVS.

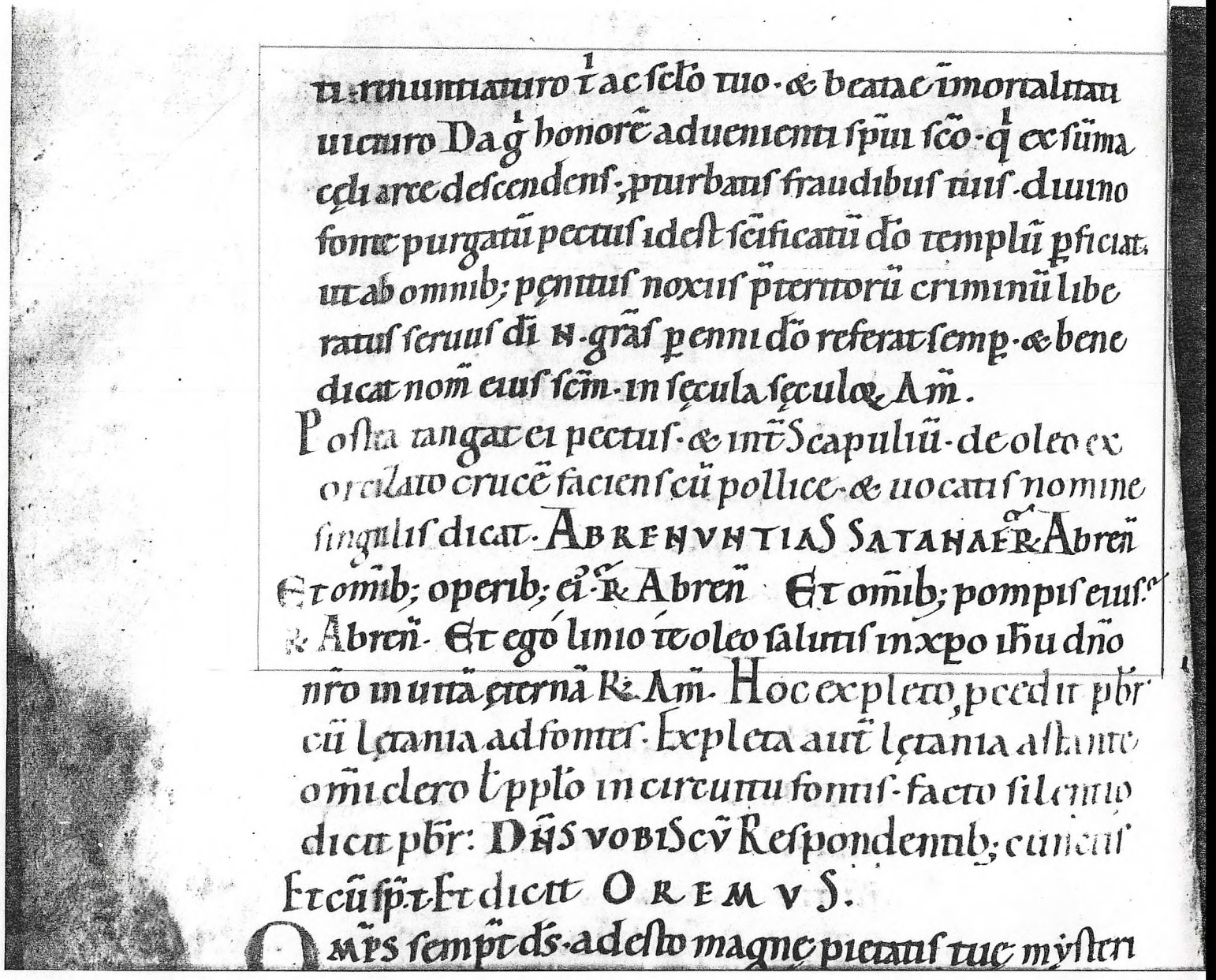
OMPS sempt̄ ds · adesto magnę pietatis tuę mysteri

Erlangen UB. Ms. 149, f. 32v

ti: renuntiaturo ꝛ ac sclo tuo · & beatæ ĩmortalitati
uicturo Da g̃ honorẽ aduenienti spũi sco · q̃ ex sũma
cęli arce descendens; purbans fraudibus tuis · diuino
fomite purgatũ pectus ideſt scificatũ dõ templũ pficiat.
ut ab omnib; pęnitus noxiis ꝑteritorũ criminũ libe
ratus seruus di N · grãs pęnitẽdo referat semp · & bene
dicat nom̃ eius sẽm · in sęcula sęculoꝝ Am̃.
Postea tangat ei pectus · & int̃ Scapuliũ · de oleo ex
orcizato crucẽ faciens cũ pollice · & uocatis nomine
singulis dicat · ABRENVNTIAS SATANAE ℟ Abren̄
Et omĩb; operib; ei · ℟ Abren̄ Et omĩb; pompis eius ·
℟ Abren̄ · Et ego linio te oleo salutis in xpo ihu dño
nro in uitã ęternã ℟ Am̃. Hoc expleto, pcedit pbr
cũ lętania ad fontẽ · Expleta aut̃ lętania ab ante
omi clero & pplo in circuitu fontis · facto silentio
dicit pbr: DNS VOBIScũ Respondentib; cunctis
Et cũ sp̃to Et dicit OREMVS.
OMPS sempt̃ ds · adesto magnę pietatis tuę mysteri

Erlangen UB. Ms. 149, f. 32v

tu renuntiauro tac sclo tuo · & beate immortalitati
uitauro Dag honore aduentui spui sco · q ex sima
cli arce descendens, purbatis fraudibus tuis · diuino
fonte purgatu pectus idest scificatu do templu pficiat.
ut ab omnib; pcatis noxiis pteritoru criminu libe
ratus seruus di N · gras penni do referat semp · & bene
dicat nom eius scm · in scula sculoꝝ Am.

Posita tangat ei pectus · & int Scapuliu · de oleo ex
orcizato crucem faciens cu pollice · & uocatis nomine
singulis dicat · ABRENVNTIAS SATANAE & Abreu
Et omib; operib; ei & Abreu Et omib; pompis eius
& Abreu · Et ego linio te oleo salutis in xpo ihu dno
nro in uita eterna R Am · Hoc expleto, pcedit pbr
cu lcania ad fontis · Expleta aut lcania a fonte
omi clero & pplo in circuitu fontis · facto silentio
dicit pbr: DNS VOBISCV Respondentib; cunctis
Et cu spu tu Et dicit OREMVS.

OMPS sempt ds · adesto magne pietatis tue mysteri

Erlangen UB. Ms. 149, f. 32v

om̃i clero & ꝑplo in circuitu fontis facto silentio
dicat ꝑbr: Dñs vobiscū Respondentib; cunctis
Et cū spū tuo Et dicat OREMVS.

OMNIPS sempit̃ ds adesto magnę pietatis tuę mysteri
is adesto sacramentis & ad creandos nouos populos
qs tibi fons baptismatis parturit: spm adoptionis e
mitte ut qd nr̃ę humilitatis gerendū est ministerio.
tuę uirtutis impleat effectu. Per Lrm̃ qsi p̃fat̃ camando.

PER OM̃A SC̃LA SC̃LOR̃ RA M̃.

DEus q̃ inuisibili potentia sacramentorū tuorū mi
rabilit̃ operaris effectū & licet nos tantis mysterii
exequendis simus indigni tu tam̃ grat̃ tuę dona non
deserens etiã ad nr̃as preces aures tuę pietatis inclina.
Deus cui spūs sup̃ aquas inter ipsa mundi primordia fere
batur ut iã tunc uirtutē sc̃ificationis aquarū natura
concipere Deus q̃ nocentis mundi crimina p̃ aquas ab

Erlangen UB. Ms. 149, f. 32v

Erlangen UB. 2112 Nr. 11 Recto

an ñ. Qui cū se credere respondisse. inui
li. Eadē resurgent corpora an altera.
Cūq; dixisset. eade. sese status sū. in eodem
sexu. an in altero. Ad interrogata reuocen
tu. & instar colubri huc atq; illuc transfe
rem caput ne feriretur. quia inquā tacesse
go m̄ pte respondebo. & c̄ sequentia infe
rā. Si ñ resurget mulier ut mulier. neq;
masculus ut masculus. ñ erit resurrectio
mortuorū. quia sexus membra habet. mem
bratoū corpus efficiunt. Si aut sexus &
membra ñ fuerint. ubi erit resurrectio
mortuorū. que sine sexu ñ constat & mēbris.
Porro si corporū ñ fuerit resurrectio. ne
quaquā erit resurrectio mortuorum.
Sed & illud qd de nuptiis obicis. si eade mem
bra fuerint. sequi nuptias. a saluatore dis
solutē. Erratis inquit nescientes scripture
as. neq; uirtutē dei. In resurrectione enī
mortuorū ñ nubent. neq; nubent. sed e
runt similes angelis. Ubi dicit ñ nubent.

K. UNIV. BIBL. ERLANGEN

Неонуит
ер. 108 § 23

neq; nubent. sexuū diuersitas demonstrat.
Nemo enī de lapide & ligno dicit nō nubent
neq; nubent. que naturā nubendi nō habent.
sed de his qui possunt nubere. & xpi grā
ac uirtute nō nubent. Qd si opposueris. q
mō g. erimus similes angelis. cū int angelos
nō sit masculus & femina. breuit ausculta.
Non substantiā nobis angelorū. sed conuer
sationē & beatitudinē repromittit. q
modo & iohannes baptista ante quā de
cōceperetur. angelus appellatus ē. & omnes
scī ac uirgines di eiā in isto sclo unā inse.
exprimunt angelorū. Quando enī dicitur
erimus similes angelis. similitudo pmittit.
nō natura mutatur. Simulq; respondē qm
illud int̄ preteris. qd thomas dñi resurgen
tis palpauerit manus. & uiderit latus lan
cea uulneratū. & petrus in mare stanē con
spexerit dñm. & fauū mellis & partē assi
pisces comedentē. Qui stabat. habebat
p̄fecto pedes. Qui monstrauit latus uul

ꝓba

Erlangen UB. 2112 Nr. 11 Verso

...ctus ...
...dñs illum exaltauit ...
...nomen ... quod est ...
...in nomine ...
...rectatur ; Caelestiū ...
...terrenorum : Et omnis ...
...qua dñs dñe xpc ...
...pater : & Xpc factus ...

H. L. V. M.

...rcidens ihc hieroso...
...duodecim discipu...
...eam illis : Ecce as...
...rolobimam : etiliuf hom...
...principibus sacerdotū ...
...et condemnabunt eū ...
...tradent eum gentibus ...
...et flagellandum et cru...
...et tertia die resurget ...

d Dedit illi dns clamā...

pcussit eos nec dolueri
pcussit eos nec dolueri

Dedit dñs sessionē sēo exercitus

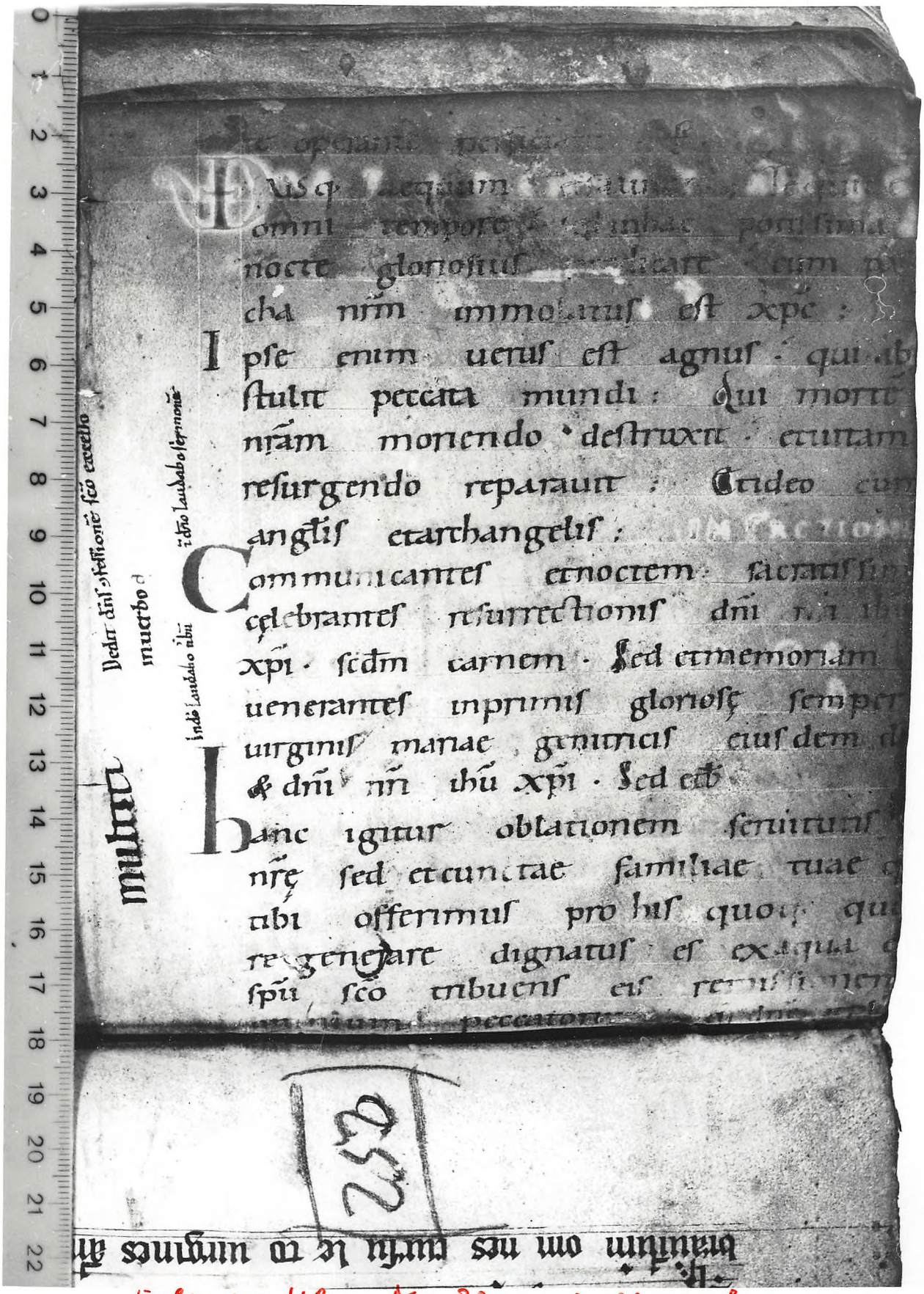
mutuo d

Inde Laudabo dñm

Laudabo dñm in

post motionem aquae .
aquocum q̄ languore · tene
Sstent angelus iuxta ārā templi
Hostias tibi dn̄e laudis offe
mus supplicit̄ deprecantes
angelico pronobis intercessu
fragio accipias· et adsalutem
uenire concedas· p̄ dn̄m .
omnes angeli
Repleti dn̄e benedictione
plicitter imploramus· ut q̄
celebramus officio· archan
nobis prodesse sentiamus
Plebem tuam quesumus
dn̄e p̄petua pietate custo
semper et necessariis adiuta
spiritu tibimet placitoru
ueneratione letemur· p̄ d
DE SANC
cō Nos autem gloriari oportet .
S Qui unigenitu filiu tu

Erlangen UB. Ms. 220, 2. Bl. vorn.

Erlangen UB. Ms. 220. 2. Bl. vorn

1. Foto

Ms. 220 2. Bl. vorne

concordes. ℣ dñm nr̄m ih̄m xp̄m filiū.

DE SCA TRINITATE

Benedicta sit sancta trinitas atque indiuisa uni
tas confitemini ei quia fecit nobiscum misericor
diam suam. ℣ Benedicamus patrem.

Omnipotens sempiterne dē. qui dedisti
famulis tuis in confessione uere fidei
eternae trinitatis glām agnoscere.
et in potentia maiestatis adorare uni
tatem. quesumus ut eiusdem fidei
firmitate. ab omnibus semper mu
niamur aduersis. ℣ eundem dnm.

AD. CORINTHIOS.

Gaudete perfecti estote. exhor
tamini. idem sapite. pacem habete.
et dē pacis consolationis erit uobiscū.
salutate inuicem in osculo sco. salu
tant uos sancti omnes. Gra dni nri
ih̄u xp̄i. et caritas dei. et communicatio
sancti spūs. sit semper cum omnibus
uobis amen.

Erlangen UB. Hs. 220, 2. Bl. vorn.

1. Foto

Ms. 220, 2. Bl. vorne

Dicit dñs oratione sco excepto

mutum

Inde laudabo ubi

Dominus quia quam [illegible]
omni tempore [illegible]
nocte gloriosius [illegible] cum pa
cha nrm immolatus est xpc :
Ipse enim uerus est agnus · qui ab
stulit peccata mundi : qui mortē
nram moriendo destruxit · et uitam
resurgendo reparauit : Credeo cum
anglis et archangelis :
Communicantes et noctem sacratissi
celebrantes resurrectionis dñi nri ih
xpi · secdm carnem · sed et memoriam
uenerantes inprimis gloriosę semper
uirginis mariae genitricis eiusdem d
& dñi nri ihu xpi · sed et
Hanc igitur oblationem seruitutis
nrę sed et cuncte familiae tuae q
tibi offerimus pro his quoq; qu
regenerare dignatus es ex aqua e
spu sco tribuens eis remissionem
[illegible] peccatorum [illegible]

Erlangen UB. Ms. 220, f. 2. Bl. roma

2. Foto

MS. 22 C 2. Bl. vorne

concordes. ℣ dñm nr̄m ihm xp̄m filiū.

DE SCA TRINITATE

Benedicta sit sancta trinitas atque indiuisa uni
tas confitemini ei quia fecit nobiscum misericor
diam suam. ℟ Benedicamus patrem.

Omnipotens sempiterne deus qui dedisti
famulis tuis in confessione uere fidei
eternae trinitatis glām agnoscere.
et in potentia maiestatis adorare uni
tatem. quesumus ut eius dem fidei
firmitate. ab omnibus semper mu
niamur aduersis. ℣ eundem dnm.

AD CORINTHIOS.

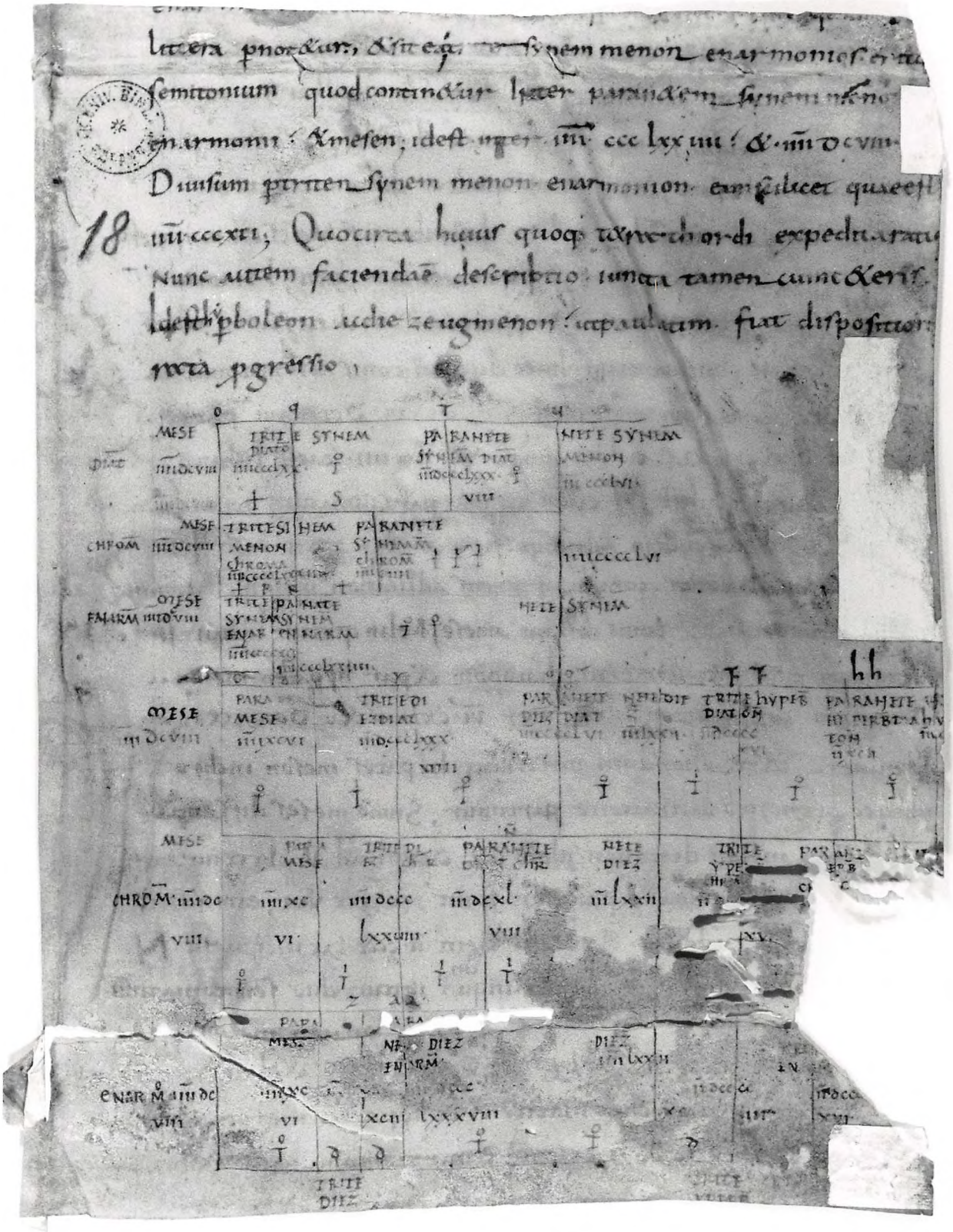
Gaudete perfecti estote. exhor
tamini. idem sapite. pacem habete.
et deus pacis consolationis erit uobiscū.
Salutate inuicem in osculo sco. salu
tant uos sancti omnes. Gra dni nri
ihu xpi. et caritas dei. et communicatio
sancti spūs. sit semper cum omnibus
uobis amen.

Erlangen UB. Ms. 220, 2. Bl. vorn

2. Foto

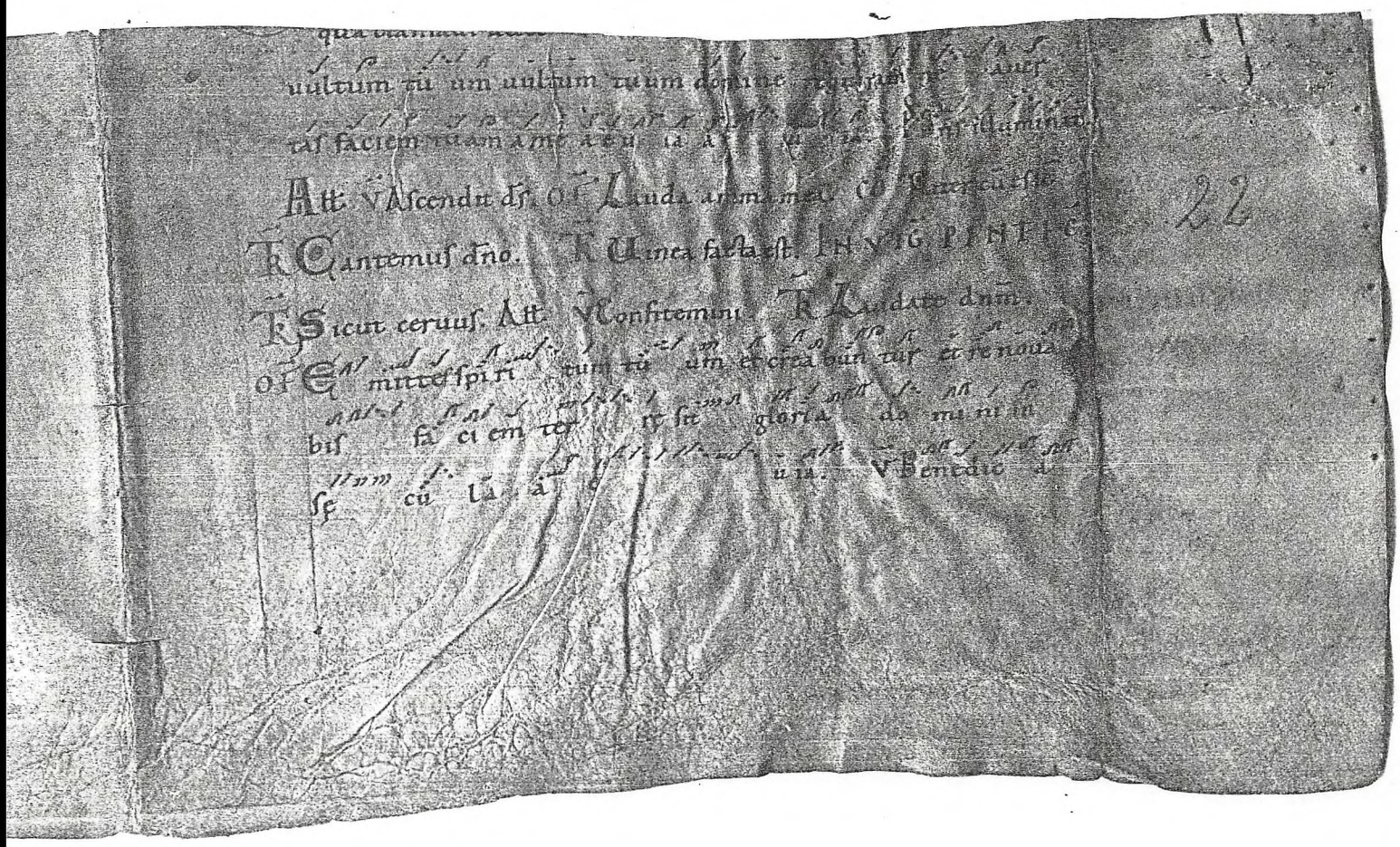
Ms. 220. 2.Bl. Vorne

Erlangen UB. 2112/18

Sonntag nach Himmelfahrt (Dom. infra octavam ascensionis)
+ Vigil von Pfingsten

2a

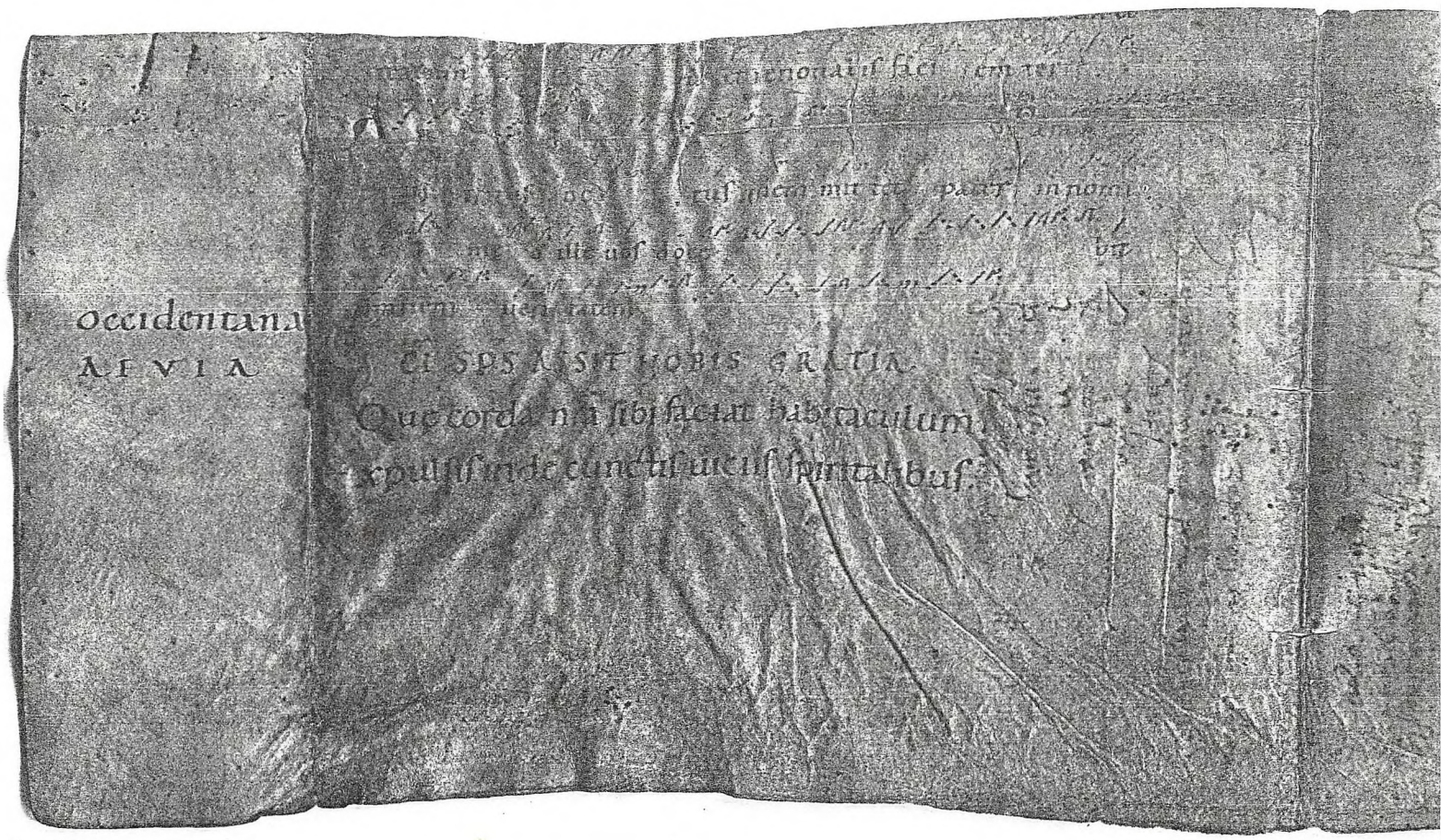

22

Antiphonale FLA Schublade 3 Fragm. 22

Pfingstian?

2v

Arnobat PL A Schriftstück 3 Fragm. 22

exiſtit. mĩdũ uero numeruſ inſe excreſ
cens. multiplicationeſ augmĩta ſuſcipit.
Quiſores aũt maiorũ. ſẽper minoreſ con
ſtituũntur numeri.

DE RATIONE ABICI.

Priſce igitur prudentie uiri. pr̃agore
um dogma ſecuti. platonice q; auc̃to
ritatiſ inueſtigatoreſ ſpeculatoreſ q;
curioſi. totũ philoſophie culmen
in numeroꝝ ui conſtituerunt. Quiſ
enĩ muſicarũ modulamina. ſympho
narũ. numeroꝝ. experta cenſen
do p̃noſcat. Quiſ ipſius firmam̃ti

Erlangen UB. Ms. 379, f. 33v

Incipit Geometria euclidis a boetio in latinū lucidius translata.

Quia uero mi patricii geometrū exercitatissime euclidis de artis geometricę figuris obscure plana te adhortante exponenda & lucidiore adhuc exponenda suscepi. inprimis q̄d sit mensura diffiniendū opinor. De mensura.

Mensura ū ē quicqd pondere. capacitate. longitudine. latitudine. altitudine. animoq; finit. Principiū aut̄ mensurę. punctū uocat. Punctū ē. cui pars nulla ē. Linea uero. sine latitudine longitudo est.

Erlangen UB. Ms. 379, f. 1v

ꝑuncias diuidas. Si maior inuenta fuerit. quantū urgā superat. tantū a singulis partib; quarū urga mensurā habet. subtrahas. Si autē minor. quantū a urga superatē. tantū predictis partibus adicias. Qđ autē in ūbra t exaugmentatione accreuerit. t exsubtractione manserit. ꝑ mensura rei illius habebo.

Ad columnā faciendam.

ongitudinis septimā inferiori circuitui des. octauā ut nonam superiori.

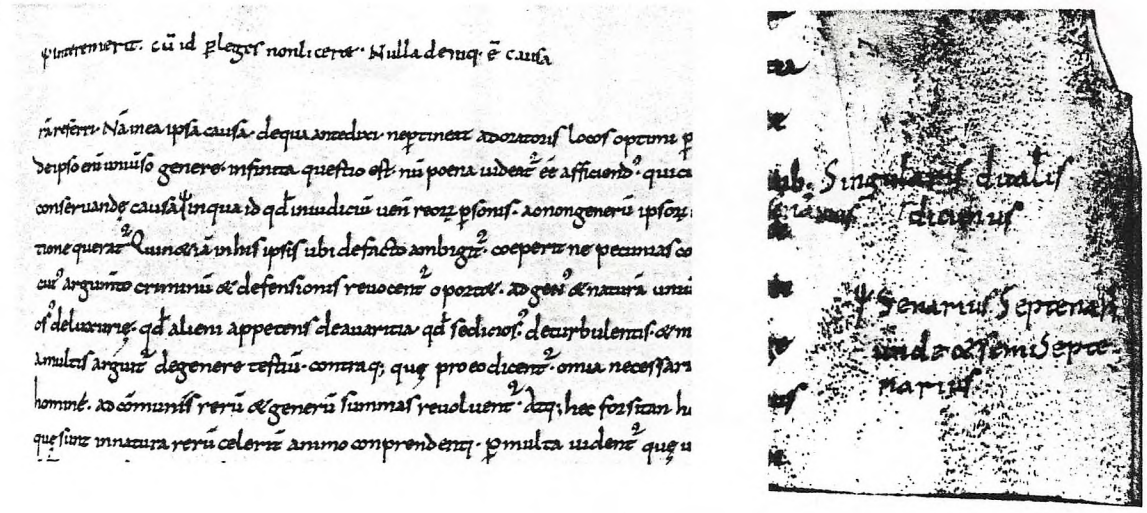
ole lucente. quęcūq; resilla fuerit sub diuo posita. ūbrā emittit sed n̄ sibi coequalē. Qua ppt ūbrę ipsius quotā partē uoluerīs eligendeinde uirgā huic parti coequatā intra statuas. et umbrā exinde cadentē. seu ppedes. seu ppalmos. seu

Erlangen UB. Ms. 379, f. 77r

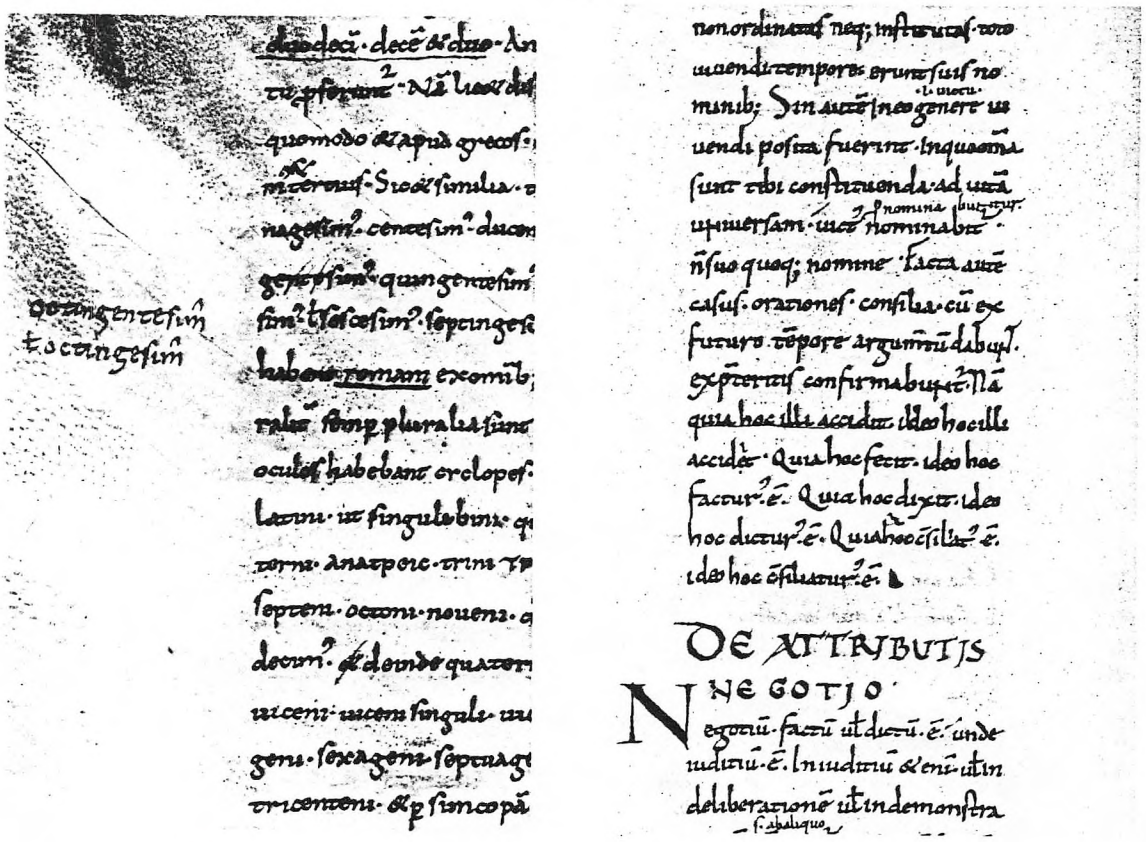
Acc. 149 b

UNIV. BIBL.
ERLANGEN Ms. 379 77

(*a*)

(*c*)

Pl. 19.— Erlangen, Universitätsbibl., 380 : (*a*) fol. 110 ; (*b*) fol. 150 ; (*c*) fol. 149v ; (*d*) Bamberg, Staatsbibl., Misc. Class. 25, f. 187. (Voir p. 147-151)

Pl. 18.— Pastedown from Beinecke Gfp 91. g 533 : Justinus' *Epitome*.
(Voir p. 140-146)

Tamalacqua - Scriptorium 48 (1994)

Panalaogica / Scriptorium 48 (1994) Pl. 20

(a)

cõmunicabit · te hominẽ prudentissimu · & permissimu · in iis ipsis reb; quas abste didicerit.
dicendi arte superabit · Sm̃ quę res inciderit · in qua de natura · de uicius hominũ · de cupiditati
b: de domo · de cognitione · de dolore · de morte dicendũ sit · forsitan; si ei sit usũ · & si hęc qui
dẽ nosse debeat orator · cũ sexto põpeio erudito homine · in philosophia cõmunicarit · Hoc ipse
do efficiet · ut quã cũ q; rẽ aquoq; cognouerit · de ea multo dicat ornatius quã ille ipse unde
cognouerit · Sed sime audiat qm̃ philosophia meriss partib; est distributa · in naturę obscuri
tatẽ · indisserendi subtilitatẽ · in uitã · atq; mores · duo illa relinquam · atq; largiam in eam
tię mẽ. Tertiũ uero qđ semp oratoris fuit · nisi tenebim · nihil orabit · in quo magnã ẽ posse
relinqm̃? Quare hic loc̃ · de una & omnib; horũ est oratori p discendũ · Cetera sint didicerit
tam̃ poterit · tam̃ poterit si quando opus erit ornare dicendo · Simodo ad eũ ẽ dilectia · & ei
tradita · Etenim si constat mẽ doctos homines ignaros esse · hominẽ ab agro remotissimi
nec uidrũ colophiniũ · poetica quadã facultate ñ rustica scripsisse præclare · quid est cur
orator de reb; in eloquentissime dicat · quas docenda causã · temp̃q; cognorit · Est eiũ sim

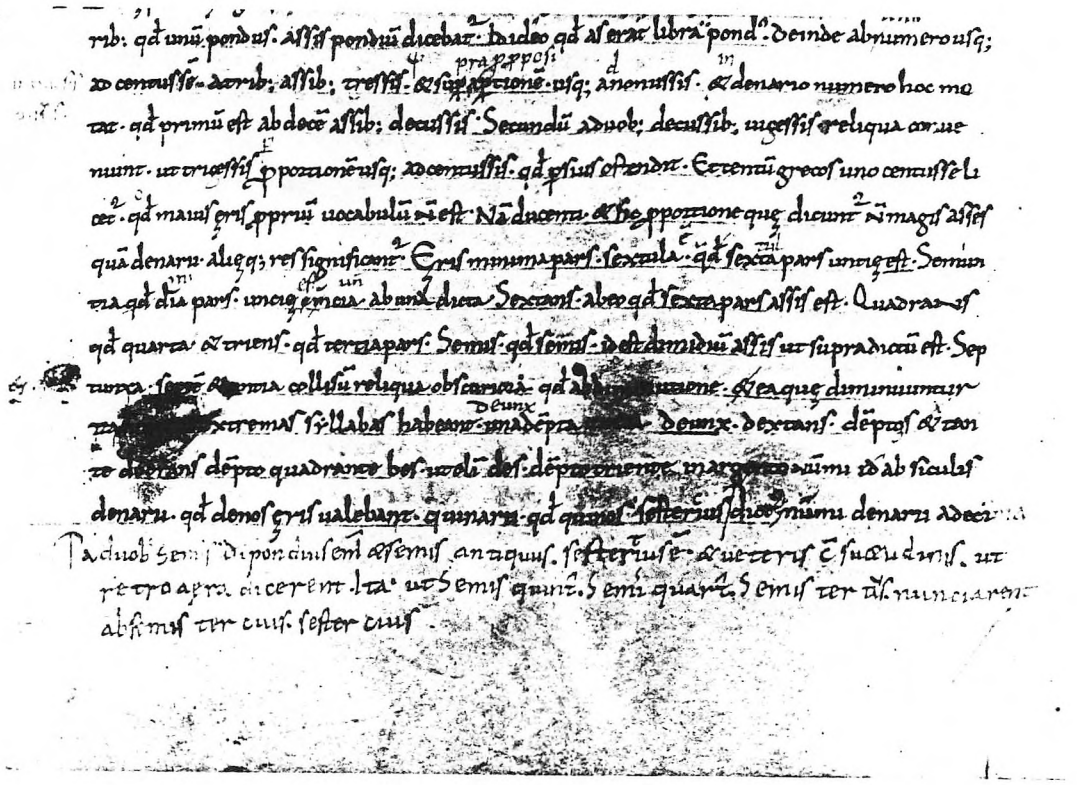
ſ astrologię · ornatissime atq · optime uersib; aratũ de cęlo stellisq; dixisse · si de rebus

Erlangen UB 380

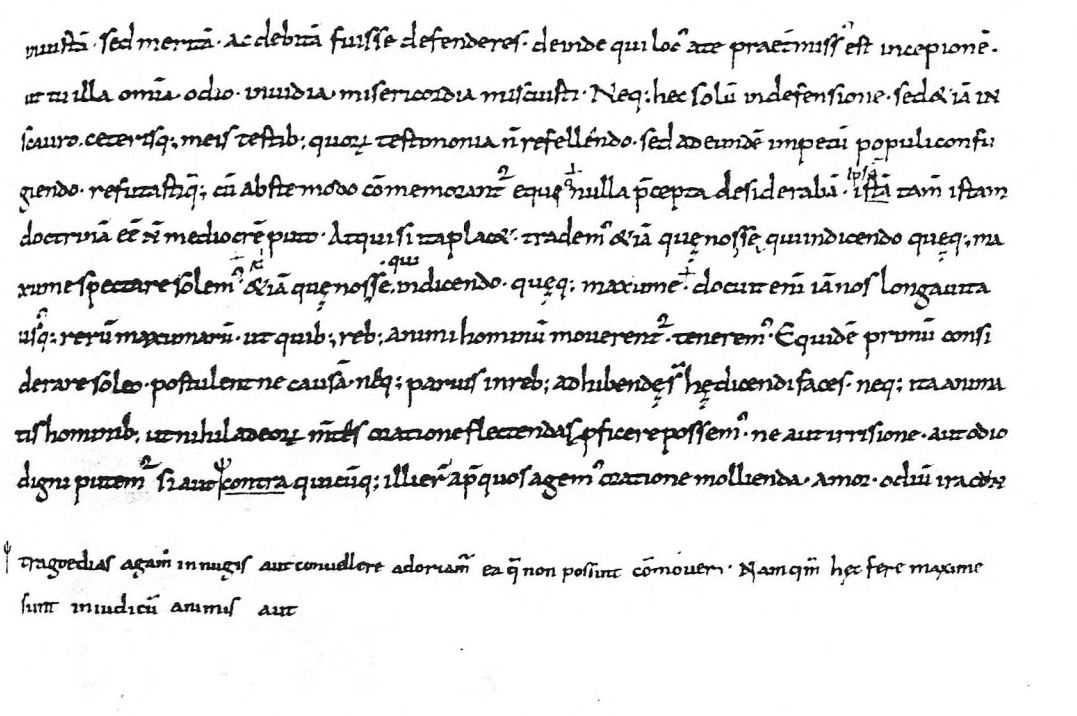
(b)

missio · CRASSUS · Agite uero inquit crassus ut uultis · Sed nunc qui
escio & requiescendũ · Post meridiẽ si ita uobis est cõmodũ · loqm̃
rre mauultis · Omnes se uel statim · & si ipse post maller quã
unt · M · Tullii Ciceronis · de Oratore Liber · ii · explic ·
er eum sermonem reperire et mandare Incipit liber tertius
ię post antonii disputationẽ Crassus habuisse · Acerba sane re
statũq; renouauit · Nã illud immortale deorũ munerũ · illaba

(a)

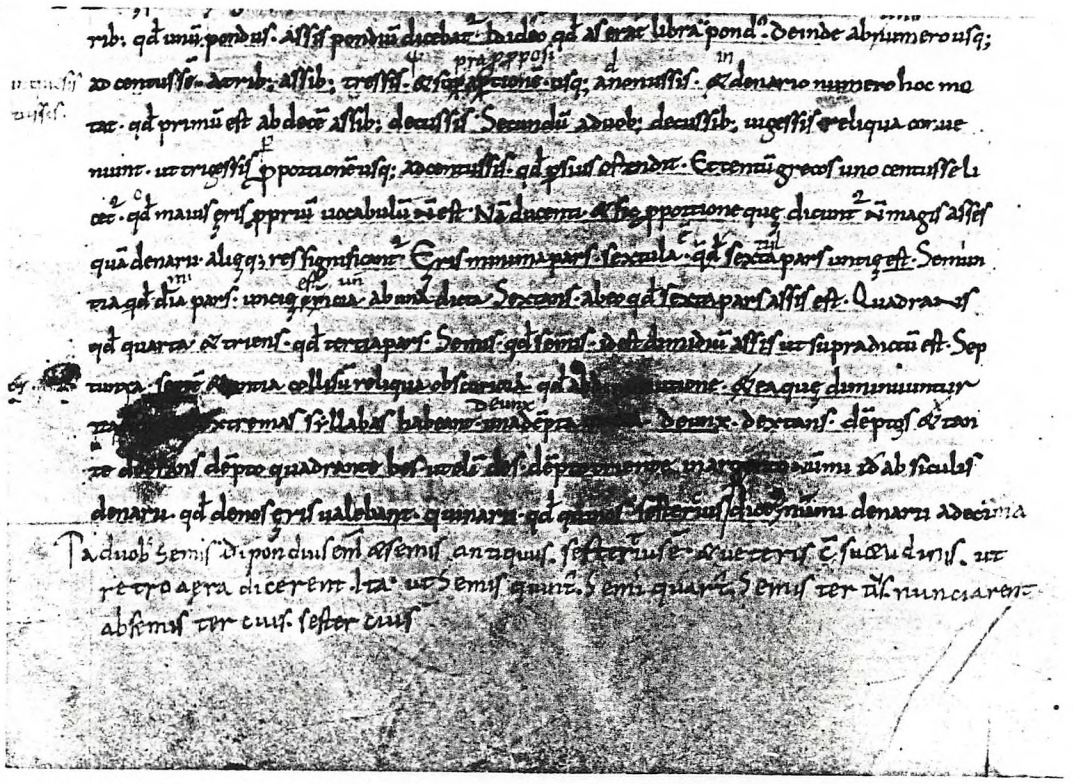
(b)

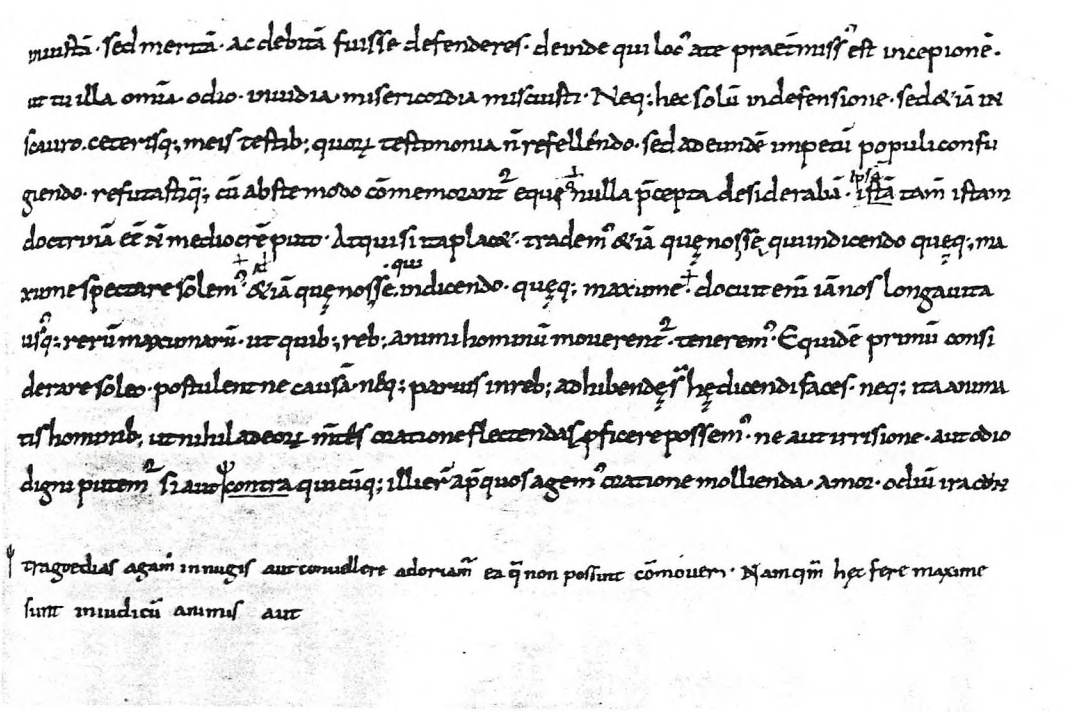
Pl. 22.— Erlangen, Universitätsbibl., 380 : (*a*) fol. 148v ; (*b*) fol. 115.

(Voir p. 147-151)

(a)

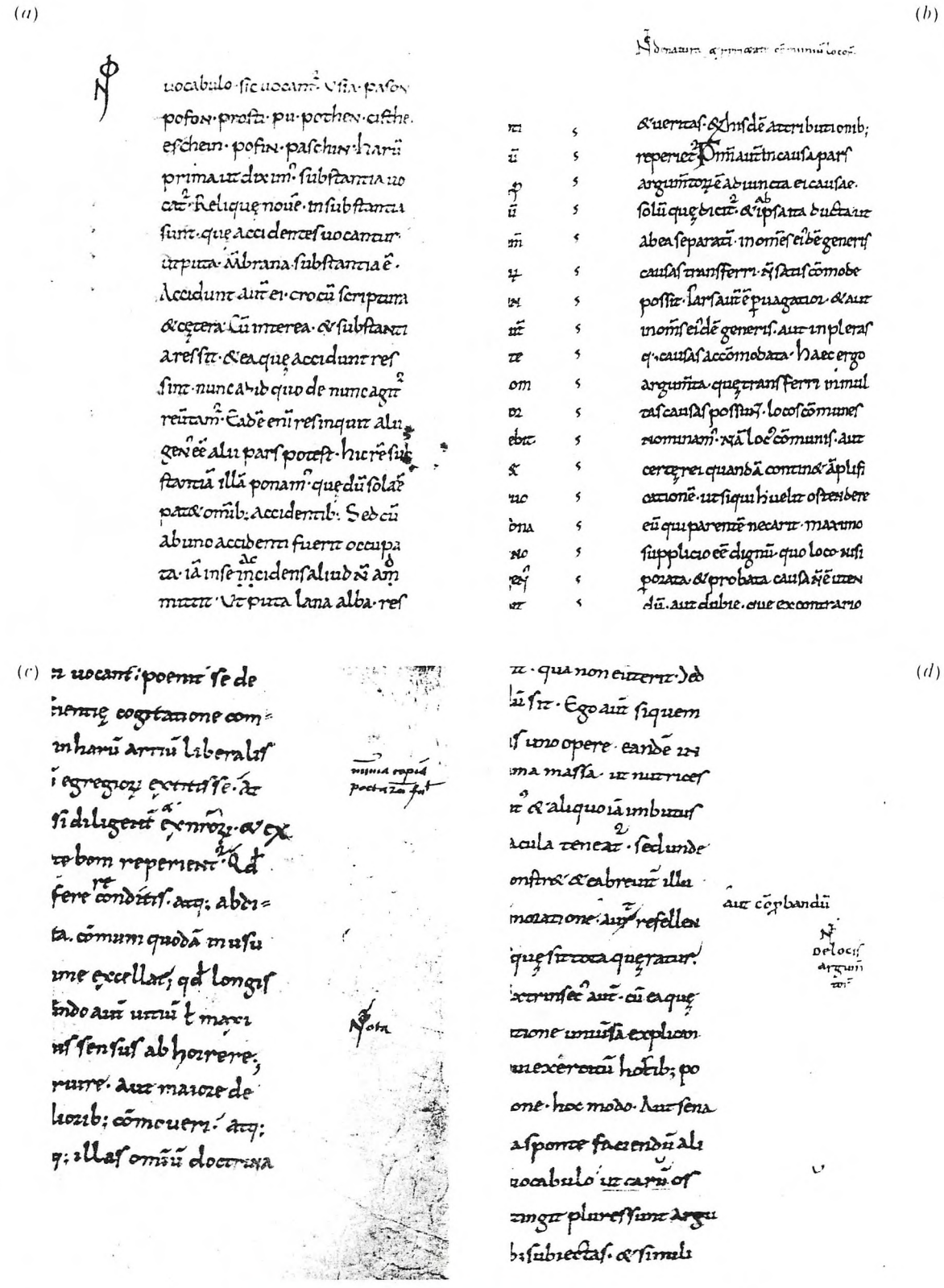

(b)

Pl. 22.— Erlangen, Universitätsbibl., 380 : (*a*) fol. 148v ; (*b*) fol. 115.

(Voir p. 147-151)

Pl. 24.— (*a*) Bamberg, Staatsbibl., Misc. Class. 25, f. 27v ; (*b*) fol. 133v ; Erlangen, Universitätsbibl., 380 : (*c*) fol. 81 ; (*d*) fol. 112. (Voir p. 147-151)

Scriptorium 48 (1994)

Chatelain, Paléogr. des classiques latins
Pl. XIX a
(Abb. rechts)
Remis!

quę neq; est unc· & quicq; est uocis· ac lingue omne iniustiu turpissimu calumnię questiu conciuisti· Iuluce aspicere audes· cui hos uoluer tu uncuiu ee conspectu· illa moriu tu imagines ipsas ni pereresis· quib; ni modo uncuidos· sed ne contungendis tribulociu ullu reliquisti· Sed hec tragica acq; diuina facea aiu & urbana innumerabilia aut excuia contentione meministi· Nec enim maior concio uquam fuit nec ap populu grauior causa· qua hui contra collega incensura nup· neq; lepore & festiuitate condica or Quare tibi ornamu iuriq; assentior· & multu facetiasi inducendo p desse saepe· & eas arte nullo modo posse tradi· Illud quide admiratae nob meo genere tribuisse tantu· & ni hui reliquoq; palmu crassio detraxisse· ANTONIUS· Tum ornatus· ego uero ita fecisse inquit nisi mudu in hoc crassio paulu inuidere· ipsa ee quae uis facetiu· acq; salsu· non nimis est p se ipsu inuidendu· sed qd omniu fuit uenustissim· & urbanissim omniu grauissimu· & seueriissimu· & ee uideri· qd ista ore magistratus in huiusce ferendu uidebat· huic qm arrisisse ipse crassus· at tam inquit ornatus· Cui arte ulla facetiaru ee negares· aperuisti quidem qd precipiendu uidere· habere ne dicendi ornatione operose hominu rei epaus· nequid loc degrauitate decerpere· Qd quide in primis ac crassio observari solet· Sed hoc pceptu pretermittendu est facetiaru cui us nihil op sit· Nos aut quomodo uti am cum op sit querimur in maiestatu· & mox ut mihi studiosa poterit agitari uoluptate· sulpicium capidu leue· si facile homines audeant uidebimur omino probabiliora agere que lacessita dicem noua que prioresp· Nam & ingenii claritas maior est que appareat in respondendo· & humilitatis est responsio· Uidemur enim quaesiuri fuisse· nisi ea nos lacessisset· ut in ipsa ista concione· nihil fere dictu est· ab hoc qd quide facetius dictu uideret· qd non prouocati respondere· Erat aut tanta in domicio grauitas· tanta auctoritas· ut qd ee ab eo obiectu· lepore magis leuidu· qua contentione frangendu uideret· SULPICIUS· Tum sulpicius· Quid igit precem inquit ce iure qui quaqua xx· crassio facetias concedit· tam multo uno studio magis ipse laborat ni explicare nob totu genus· unde ducat· presertim cum tantam in & uoluptate salis & urbanitatis ee facere· IULIUS· Quid si inquit iulius assentior antonio dicente nullam ee artem salis· hoc qd sulpicius reticuisse· CRASSUS· Quasi uero inquit crassus hoc ipsum· de quib; antonius in duloquio artificiosa observatio quedam ut ipse dixit earum rerum que in dicendo ualent· que si eloquentes facere possit· quis eos non eloquentes· Quis enim hoc tam facile· tam ere aliquomodo posset edisceret· Sed ego in his preceptis· hanc in & hanc artem ee arbitror· non ad reperiendum qd dicam arte ducam· sed in ea que nacta sunt· que studio· que exercitatione consequimur· aut ea ee cum sit intelligam· cuique referenda sint· ut dicerim· Quare caesar ego quoq; hoc arte putat tribuendu· disputes de hoc genere quid sentias· neq; forte dicendi parum· cum tam uolu ista· in hoc alioqui acu· acq; una accurato sermone prudentia ee uideat· CAESAR· Ego uero inquit

Ayrault f. Gerbert
Mscr. Erlangens. 380 02 fol.
CICERON de Orat. — Erlangensis 848 (saec. X)

·M·TVLLI·CICERONIS DE ORATORE LIBER PRIMVS INCIPIT·

COGITANTI MIHI SEPE NUMERO. ET MEMORIA UETERA REPETENTI. pbeati fuisse quinte frat illi uideri soleb. qui in optima re p. cū & honorib; & rerū gestarū gloria floreret. eū ute cursu tenere potuer. ut uel innegotio cū dignitate se posset; Ac fuit qd mihi quo q; intuenti requirendu atq; animū aduertenti; nrm preclara studia referendi fore uisū. & ppe ab omib; cōcessū arbitrarer. si infimā forensiū laborū rerum. & ambitionis occupatio/cursu honoꝝ & ātatis flexu constituisset; Quā spē cogitationū. & consiliorū meorū; tū graues cōmunū tēporū; tū uarii casus fefellerūt; Nā qui loc quietis. & tranquillitatis plenissimi me fore uidebat. meo maxime molestiarū. & turbulentissime tēpestatis exterū. Neque uero nobis cupientib; atq; exoptantib; fructus otii datus est ad eas artes. quib; apueris delectati fuimus celebrandas. int nos; recolendas; Nā prima ętate meridiem omnium nr̄ā pturbationē. disciplinę ueteris & consulatus deuenim. inmediū rerū certamen. atq; discrimen. & hoc tēp omē post consulatū obiecim fluctib; qui pnos a cōmuni peste depulsi in nosmet ipsos redundarent. Sed tam ineptas t asperitatib; rerū t anguistus tēporū obsequar studius nr̄ī. & quāmū mihi t fraus inimicorū. t causa amicorū. t res p. tribuet otii. ad scribendū potissimū conferā: Sibi uero frat: neq; hortanti docto. neq; rogantis. Nā neq; auctoritate quisquā apud me plus ualere te potest. neq; uoluntate. Ac mihi repetenda est uetus cui dā memoriā. ni satis explicata recordatio. sed utar breuiter. ante ad id de quo nr̄i sunt qui uim omnium eloquentissimi. clarissimi

Erlangen UB. 380, 80v

UNIV. BIBL.
ERLANGEN

Ms. 380 (jetzt Cim. P49), 80 v obere

gantiſ· Nã neq; auctoritate quiſquã apud me pluſ ualere te poteſt· neq; uoluntate·
Ac mihi repetenda eſt uetuſ cuiꝺã memoꝛię· ni ſanꝰ explicata recordatio· ſecuꝛus
barus apta ad id qꝺ requiriſ· ut cognoſcaſ quę uiꝛi omniũ eloquentiſſimi· clariſſimi
q; ſenſerunt· de omni ratione dicendi· Uiſ enim ut mihi ſępe dixiſti· qm̃ que puerili· aut
adoleſcentuliſ not· aut ex cõmentariolis miſ inchoata· ac rudia exciderẽ· uix hac ae
tate digna· & hoc uſu quę ex cauſis quas dixim⁹· tot tantiſq; conſecuti ſum⁹· aliquid
iſdẽ de rebus politius ad nos pferre· & pferre ſoleſq; nonnũquã hac de re ame uidiſpu
tationib; miſ diſſeꝛere· qꝺ ego prudentiſſimoꝝ hominũ artib; eloquentiã cõ
tinere ſtatuã· in qua illã ab elegantia doctrinę ſeꝛegandã putęs· & quã ingeniũ
aũ; exercitationiſ genere ponendã· Ac mihi quidẽ ſępe numero uꝝ ſummos homines
ac ſummi ingenii ꝑ dies uehementiq; quęrendũ cẽ uſumẽ· quid eſſet· & cur plures in omni
bus rebus quã uidendo admirabiles extitiſſent· Nã quocũq; te animo· & cogitatione
conuerteriſ· ꝑ multos excellentes in quocũq; genere uidebiſ· ni mediocriũ ingeniorũ· ſed
ꝑpe maximoꝝ· Quiſ enim eſt qui ſi claroꝝ hominũ ſcientiã rerũ geſtaꝝ utili-

Erlangen UB. 380, 80v

UNIV. BIBL.
ERLANGEN

Ms. 350 (jetzt Cim 749), 80v unten

amalo aut uicioq; causę ita reuocā· ni ut me defugere appareat· sed ut totū bonoillo animo· & augendo dissimulatū obruat· & sic causa est marguīs firmissima quęq; maxime tuos fide plura sunt siue quo unū· S· maut inconciliatione· aut inpmotione causa est ad eā me potissimū partē quę maxime mouere animos hominū potest confero summa denuq; huius generis hęc est· ut si inrefellendo adusq; no firmior ee oratio· quā inconfirmandis nris reb; potest· omia in illū tela conferā· simq; pbari facilius quā illa red. argui possunt· abducere animos a contraria defensione & ad mā conor deducere· duo denuq; illa quę facillime uident· qm quę difficiliora sunt· non possū michi promeo iure sumo unū ut molesto· aut difficili arguento· aut loco ni nūquā omino nihil respondeā quod forsitan aliquis iure serserit· Quis em est qui facere ni possit· Sed tam ego demea nunc ni de alioq; facultate disputo· confiteorq; me siquae pmat res uehemius ita cedere solere· ut ni modo ni abiecto· sed ne reiecto quidē scuto fugere uidear· Sed ad hibere quandā inducendo inducendo speciē· atq; pompa & pugnę similē fugā consistere uero in eo prędicio sic non fugiendi hostis· sed capiendi loci causa accessisse uidear· Alterū est illud qd ego maxime in oratore cauendū· & prouidendū puto· qdq; me sollicitare summe solet non ita ut ipsum cautiss elaborare soleo quā ut nequid sim· non qd enitendū sit in utroq; Sed tam multo est turpius oratori nocuisse uidery causie· quā ni pfuisse· Sed quid hoc loco uos in tuos catule An hec ut sunt contemnenda contemnim? CATUL? - Minime inquit ille· Sed caesar de isto ipso quiddam uelle dicere uidebat· ANTONIUS· Me uero libente inquit antonius dixerit siue refellendi causa· sine querendi Iulius· Tum Iulius· Ego me hercule in

Erlangen UB. 380, 123r

UNIV. BIBL.
ERLANGEN

Ms. 380 (jetzt Cim P49), 123r oben

Si in contraria parte quod sit aut grauius. aut æque graue. Illa autem q̄ aut concilia-
tionis causa leniter aut p̄mouendi causa uehementer agunt aduersarius cōmutandus;
ob; generib; quoq; alterū uehemens ēe uolum⁹ difficilis ad distinguendū simul tendo. Nā
exilla dignitate qua conciliam⁹ ad quamdum ad hanc uim acerrimā q̄; eo scīlē excit⁹ animus
inflari oportet aliqd ex hac utrīnq; quā animi aliquid inflāmandū est illi lenitati. neq; est
ulla tēperatio quā illa inqua aspera ta contentiones orationis ipsius humanitate condu-
remissio aut lenitatis. quadā grauitate contentio firmat. Utroq; aut genere dicendi. &
illo inquo uis. atq; contentio queret. & hoc qd adutā & morē accōmodat. & principia tar
das. & excit⁹ spūs. & p̄ducta ēe debet. Nā neq; ad sistendū statī est ad gen⁹ illud orationis. ab
est enī totū a causa. & homines prius illud ipsū qd proprīū sui iudicii. & audiri desiderat.
Nā cū in eā rationē ingress⁹ sis. celerē dicendū est. Nēnī sic argumēta simul atq; posita est
arripit alterū q; & tertiū poscit. hoc misericordia. aut inuidia simul atq; quę simul atq;
emissa est ad heresce. Illud aut genus orationis. nō cogitatione iudicis. sed magis p̄turbatione
requirit cōsequi. nisi multa & uaria & copiosa & simul oratione contentione actionis. ne
mo potest. Quare qui ad breuē. aut summisse dicunt. docere iudicē possunt. cōmouere nō poss
sunt in quo sunt omnia. Iā illud p̄spicuū est. omniū rerū in contrariū partis facultatē. ex
isdē suppeditari locis. Sed argumento resistendū est. aut usque eo probandē eius causa sumēdis

efferenda ſ.

Y inuiderit possis cōmouere argumentum rationis ipsa confirmat

Erlangen UB. Hs. 380, f. 116r

est turpius oratori nocuisse uidere causae · quā nō p̄fuisse · Sed quid hoc loco uos intuos catule
An hec ut sint contemnenda contemnim? CATUL. Minime inquit ille · Sed caesar
de isto ipso quiddam uelle dicere uidebat · ANTONIUS. Me uero libenter inquit anto
nius dixerim siue refellendi causa siue querendi · IULIUS. Tum Iulius · Ego me hercule m
quit antoni sem priscum quidem oratore sic predicare unum te in dicendo mihi uidere
lectissimum, ppriumq; hoc ee laudis tuae nihil umquā ee dictū qd obeet ei proquo diceres · Idq;
memoria teneo qd mihi sermo cū hoc crasso multis audientib; eet instratus · crassus plurimis
uerbis elogiā laudare tuā dixisse me cū ceteris tuis laudib; hanc ee maximā qd nō solū
qd op eet diceres · sed etiā qd ei op eet nō diceres · Tū illū mihi respondere meum · Cetera ut
te summe ee laudanda · Illud uero improbi ee hominis · & pfidiosi · dicere qd alienū eet & noce
ret ei proquo quisq; diceret · quare nonsibi eū disertū quidē facere uideri · sed improbū qui
facere · Nunc si tibi uidetur antoni demonstres uelim quare tu hoc tam magnum putes
nihil in causa mali facere · ut nihil tibi in oratore mali ee uideat · ANTONIUS. Dica equidē
caesar · quid & tu & uos hoc omnes inquit memini · nō me pfecto oratoris quinitate quadā
loqui · sed de exercitationis & consuetudinis mee mediocritate crassi quidē responsu excel
lentis cuiusdā est ingenii & singularis · cui quidē portentosimile ee usu est posse aliquē inue

Erlangen UB. 380, 123a

UNIV. BIBL.
ERLANGEN

Ms. 380 (jetzt Cim P 49), 123r unten

ut celū terraq; ut media sit. ea quę sunt ui utriuq; teneant. Vol ad ea circumferat. uel accedat ad brumale signū. & unde /en sim ... ascendat. & inclinet̄ parte ut lunā accessiu. & recessu solis lum̄ accipiat. ut eade spacia quinq; stellę dispari motu. cursuq; conspiciat. Hec tota habent uim paulū ut immutata cohererę si possint. tota pulchritudine. ut nulla species. ne cogitari quide possit ornatior. Referre nunc animū ad animū hominū. t ad ea ceterarū animantiū formā & figurā nullā parte corporis sine aliqua necessitate affectū. totaq; formā quasi perfecta reperietis arte non casu. Quid in ceris arboribus; in quib; ceterum si ramu. si folia sunt demq; nisi ad suū remedū conseruandaq; naturā. Artes q; uideam. quid ea in nauigio necessariū. qua latera. qua cauerne. qua pra. qui puppis. qua antena. qua aliq; tam hanc habent in specie uenustate. ut non solū salutis sed & uoluptatis causa inuenta ee uideant. Columne. tecta & portic sustinent. tam habent si plus utilitatis. qua dignitatis. Caprolu fastigiū illud & ceterarū aediū. si uenustas sed necessitas ipsa fabricata. Na cui e habita ratio que ad modū exigua tecti parte aqua delaberet. utilitate tecti. fastu dignitas consecuta est. ut & ui si in caelo caprolu statuerent. ubi imber ee si posset. nulla sine fastigio dignitatem habituru ee uideat. Hoc nominib; tre partib; orationis euenit. ut utilitate. ac prope necessitate suauitas quedā & lepos consequat. Clausulas enū atq; int̄ puncta uerboy animę int̄clusio. atq; ad guste spiritū tuler. Ita inuenū ita suaue ut sicuti sit infinit̄ spiritū dat. tam eū ppetuare uerba nolim. Idem aurib; nris gratū est inuentū qd hominū lectorib; si tolerabile solū sed & facile ee posset. Longissima est igit̄ cōplexio uerboy que uolui uno spiritu poterit. Sed hic nature modus

Erlangen UB. 380 142a

UNIV. BIBL.
ERLANGEN

Ms. 380 (jetzt Cim P49), 142r unten

ad oratoē ab imperitis dicendi· ignaroq; distinguat· Quā qđ ille rudis inconditis fundat· & id qđ docti spi
ritus ars determinat· Oratio aut sic illigat sententiā uerbis ut eā numero quodā cōplectat· & astringat
& soluat· Nā cū uincit forma· & modus relaxat· & liberat ymmutatione cadit ut ūba neq; ita soluat
ut uagent· Quoru igit modo mun insistem· ut arbitrem nos hanc uim numerosi edendi consequi posse·
Non est res tā difficilis· tā necessaria· Nihil est enī tā teneru· neq; tā flexibile· neq; qđ tā facile sequat
quocūq; ducas quā oratio· Exhac uersus· exhac eadē dispares numeri conficiunt· exhac & tā soluta va
rius modis multoq; genera orationi· Non enī sunt alia sermonis· alia concentionis uerba· neq; ex alio
genere ad usu cotidianū· alio ad senatū· pōpāq; summunt· Sed ea nos cū tacentia sustulim· emedio si
cut mollissimā ad nrum arbitriū formam· fingim· Itaq; tū grauissim· tū subtilis· tū mediū quidā
tenem· Sic instituta nrā sententiā sequt orationis genus· Idq; ad omēm auriū uoluptatē· & animoy motū
utilē ex uocitē· Sed ut impleriq; reb; incredibilis hoc natura est ipsa fabricata· sic motatione· ut ea
quę maximū utilitatē inse continerent plurimū eadē haberent & dignitatis· & saepe & iā uenustatis·
Incolumitatis· ac salutis omniū causā uidem hunc statū ee hui totius mundi atq; nature rotundū
ut caelū terraq; ut media sit· ea quę sunt ui nuraq; teneant· Sol ad eā cireū ferat· ut accedat ad
brumale signū· & inde sen sim ascendat· & in diuersā partē ut lunā accessiu· & recessu solis
lunā accipiat· ut eadē spatia quinq; stellę disparimotu· cursuq; conspiciat· Hec tāta habent uim
paulū ut ymmutata cohererē ri possint· tāta pulcritudinē· ut nulla species· ne cogitari quidē possit
ornatior· Referre nunc animū ad animū hominū· & cā ceterarū animantiū formā & figurā
nullā partē corporis sine aliqua necessitate affectū· totāq; formā quasi pfectā reperietis artē mon
casiu· Quid in eis arboib; in quib; truncoy ramoy folia sunt denq; nisi ad suā retinendā conseruandāq;

Erlangen UB 380 142a

UNIV. BIBL.
ERLANGEN

Ms. 380 (jetzt Cim. P 49), 142r oben

gnta. & quadragenta. & reliquis. duo decies centena. quingenti octo. & similia. Vnisonus. bisonus. trisonus & similia. duo asses. dussis. dipondius. tressis. quadrassis. decussis. uicessis. tricessis. quadragessis. quinquagessis. sepuagessis. octogessis. nonagessis. centussis. postquē uer tasse uersione nī cōponunt cū asse numerō. deunx. dextans. dodrans. bessis. sepunsis. sextula. Libra. bilibris. trilibris. quadralibris. & similia. Annicul⁹ tann⁹. biennis. triennis. quadrigennis. quinquennis & similia. biennīū. triennīū. quadriennīū. quinquennīū & similia. bim⁹. trim⁹. quadrim⁹. & similia. bipes. tripes. quadrupes. decēpes. & decēpeda. & similia. biduū. triduū. quatriduum & similia. binoctiū. trinoctiū. quadrinoctiū & similia. bicorpor. tricorpor & similia. biceps. triceps. quadriceps. centiceps & similia. bifariā. trifariā. quadrifariā. & similia. biparens. triparens. & similia. bilinguis. & similia. buuū. truuū. & similia. bisidus. trisid. quadrisid & similia. bisulc⁹. trisulc⁹. & similia. gemin⁹. tergemin⁹. centū gemin⁹. & similia. Unumanī. centimanus. & similia. duū uir. truūir. quinq; uir & similia. bige. trige. quadrigae. Biugus. unde uer⁹ in v. biugo certamine cāpū corripuero & ligatinum mi triug⁹. quadriug⁹. & similia. Triangulus. caesar in anticato. Cur diuite lingua greca prēcurrā poetasq; triangula dicā quadrangulū. quinquangulū. sexangulū. & similia. De figuris numerorū. Liber singularis prisciani grammatice caesariensis explic. Venerando Abbati gerberto philosophante. Suus placens arnaldo scripsit.

Epitafium sup tullium xu sapientū senatus ibi;
Hic iacet arpinas manib; tumulat⁹ amici
Qui fuit orator summus ? eximius
Quē nec crudelis macta[illegible] ciuis & hostis;
Nil actis antequi scripta diserta manent

Vertit me patrie nup ciuilis abemit
Eripui patri q prius exicio
Sigs inh tapo tulli tagit ad uena nomen
Q̄ dedignetis duce marte nate
Tullī arpinas exorbine nat⁹ eq̄stri

Erlangen UB. 380, 150

UNIV. BIBL.
ERLANGEN

Ms. 380 (jetzt Cim P49), 150 v oben

gnta. & quadragenta. & reliquis. duo decenginta. quinginti octo. & similia. Uniformis. biformis. triformis & similia. duo asses. dussis. dipondius. tressis. quadrassis. decussis. uicessis. tricessis. quadragessis. quinquagessis. septuagessis. octogessis. nonagessis. centussis. postquē uel ut ante uerbum ni coponunt cū asse numerō. deunx. dextans. dodrans. bessis. septunsis. sextula. libra. bilibris. trilibris. quadralibris. & similia. Annicalis tann̄. biennis. triennis. quadrigennis. quinquennis & similia. biennū. triennū. quadriennū. quinquennū & similia. bin̄. trin̄. quadrin̄. & similia. bipes. tripes. quadrupes. decēpes. & decēpeda. & similia. biduū. triduū. quatriduum & similia. binoctiū. trinoctiū. quadrinoctiū & similia. bicorpor. tricorpor & similia. biceps. triceps. quadriceps. centiceps & similia. bifarīā. trifarīā. quadrifarīā. & similia. bipatens. tripatens. & similia. bilinguis. & similia. buuū. truuū. & similia. bifidus. trifid. quadrifid & similia. bisulc̄. trisulc̄. & similia. gemin̄. tergemin̄. centū gemin̄. & similia. Unimanus. centimanus. & similia. duū uir. truū uir. quinq; uir & similia. bigę. trigę. quadrigae. biugus. unde uer in v. biugo certamine cāpū corripuere & bigatinum mi triug̃. quadriug̃. & similia. Triangulus. caesar in anticato. Cur diuitę lingua grecia prę cęterā poetasq; triangula dicā quadrangulū. quinquangulū. sexangulū. & similia. De figuris numerorū. Liber singularis prisciani grammatice caesariensis explic̄. Venerando abbati geruerto philosophantie. suus placens ayrardo scripsit.

Epitafium sup tullium xu sapientū senis ūlib;
Hic iacet arpinas manib; tumulat̄ amici—
Qui fuit orator sūmus ? eximius
Quē nece crudeli maculare ciuis & hostis;
Nil acuis antoni scripta diserta manent

Percipia me patrie nup ciuilis abemus
Eripui patri q prius ericio
Bigis inli tayo tullii tagis ad uena nomen
Q̄ dolgueris duce marce male
Tullū arpinas genere nat̄ eq̄steri

UNIV. BIBL.
ERLANGEN

Ms. 330 (jetzt Cim P49) 150 v oben

dicã quadrangulũ · quinquangulũ · sexangulũ · & similia · De figuris numeroꝝ · Liber
Singularis prisni grammatice Caesariensis explic · Venerando
Abbati Gerberto philosophantie · Suus placens Arrard scripsit ·

Epitafiu sup tullii xu sapientu sensi ubi:
Hic iacet arpinas manib; tumulat amici
Qui fuit orator sumus ; eximiu
Quẽ nece crudeli maculare ciuis & hostis;
Nil agis ancoꝝ scripta diserta manent
Coluere nẽpe uno ciceronẽ ẽfeci. ãcte
Tullius ẽgeꝝ uidnerib; iacent;
Corp in hi tumulo magni ciceronis humarum
Cregne clarq fuit ingenio
Qq; malis grauis hostis erat. eucorq; bonor
Quo pene indigne ẽsule roma pr
Gi uigili cura de tectis hostib; urbem
Supplicio qi dacis. ẽstruxe incolomem
Tymoni oratoꝝ. tumq; ceci q; tenab
Seruator patrie. ẽditor eloquii.
Cui abingenio tanẽ ulustrata penna
Lumine ꝑ clara lingua latina iacet
Occidit in digne manib; iacerat iniqus
Tullii ac tu mulo stubẽ exigue ẽ;
Qcuq; intu bris noñ ciceronis ãbonis.
Aspice quo iacent ẽi ille loco
Ille tonitor. ẽ ciuis maximi ille.
Clare erat facdis clarior eloqo.
Dene qã sorte nunc nocturne pectꝰ
Unus ingẽ nũ. docta pon uolat
Mare erã cicero toto nocturnꝰ orbe
Cui reliquis occulet ẽma breuis

Veꝛtꝭ me patrie nup ciuilis aden
Eripui patꝛi q priuꝰ ericio
Gigs inñ tapo tullꝰ iagit ãduena nomen
Ñ dedigneris cuce marce nale
Tullꝰ arpinas exorbine natꝰ eqstri.
Gi nigeue fuit ẽsul inurbe fuit
Quẽ catelina mꝰ ẽmicꝰ; nocentes
Senserunt ingilẽ ciuiꝰ ẽe suꝰ
Hunc tamñ epietas tret occidẽ ciuem
Ac lamia ille pio subposuit tumulo
Q rena eloqi fatiga sũma tacent
Q ẽsul patriã cedib; eripuit
Q q truñ seuo uitã dabẽte mree
Tullꝰ en hacẽ ipse seruꝰ humo
Gi unꝰ breuitas pendet laude pennꝰ
Q mors eripuit gtã retinere
Tullꝰ me sꝛe ẽ uenerabile noñ ingeñ
Clarꝰ honore simul clarꝰ & ingenio
Quẽ ecetui nec crudelẽ arma cedere
Q patrie umbra ille habet erat
Gi michi tuscanũ pdẽ cede romanũ
Incendiũ uinꝛ. corp inane pr
Romani pncipꝭ pulꝰ ded ornatus ãpis
Gigrnũ orator ciuꝭ & ẽgꝛi
Cumeo uinꝛ natꝰ qi inulac
Pscripꝛ pius arrib; ille uirꝭ
Pius ecsul q uiuꝰ q detrunc acerbe

Erlangen UB. 380, 150v

UNIV. BIBL.
ERLANGEN

Ms. 380 (jetzt Cim. P49), 150 v unten

mr ccc lii
i
mr cc xxxi
l ccc xxxvi
lo cc viii

cum custodibus.

ESPE AVTEM SABBA
TI QVE LVCESCIT IN PRIMA SABBATI. VENIT
maria magdalene. & altera maria uidere sepul
chrum. Et ecce terre motus factus est magnus.
Angelus enim dni descendit de celo. & accedens reuolui
lapidem. & sedebat superum. Erat autem aspectus
eius sicut fulgor. & uestimentum eius sicut nix.
Pre amore autem eius. exterriti sunt custodes. & facti sunt
uelut mortui.

mr ccc liii
ii
mr cc xxxii
l ccc xxxvii

Respondens aut angelus. Dixit mulieribus.
Nolite timere uos. Scio enim quod ihm qui crucifixus
est queritis. non est hic. surrexit enim sicut dixit.
Venite uidete locum. ubi positus erat dns. Et cito euntes
dicite discipulis eius. quia surrexit. Et ecce pre

Erlangen UB. Ms. 12, f. 38v

mr ccc lii
mr cc xxxii
l ccc xxxvii

Respondens aut angelus. Dixit mulieribus.
Nolite timere uos. Scio enim quod ihm qui crucifixus
est queritis. non est hic. surrexit enim sicut dixit.
Venite uidete locum. ubi positus erat dns. Et cito euntes
dicite discipulis eius. quia surrexit. Et ecce pre
cedet uos in galileam. ibi eum uidebitis. ecce dixi uobis.

mr ccc liii
mr cc xxxiii
l ccc xxxviii

Et exierunt cito de monumento cum timore et gaudio
magno. currentes nuntiare discipulis eius.

mr ccc lv
x
solvs

Et ecce ihs occurrit illis dicens. Auete. Illi autem
accesserunt. et tenuerunt pedes eius. et adorauerunt
eum. Tunc ait illis ihs. Nolite timere. Ite. nun
tiate fratribus meis. ut eant in galileam. ibi me uide
bunt. Que cum abissent. ecce quidam de custodibus
uenerunt in ciuitate. et nuntiauerunt principibus
sacerdotum omnia que facta fuerant. et congregati cum
senioribus. consilio accepto pecuniam copiosam. dede

Erlangen UB. Ms. 12, f. 38v

ARCVS EVAN
GELISTA DI ET PET
in baptisma tis filius atq, in
diuino sermone discipu
lus sacerdotium inisrt agens
Secundum carnem leuita conuersus ad fidem xpi. euan
gelium in italia scripsit. Ostendens in eo quid & generi
suo deberet exp̃o. Nam in itium principii inuoce ꝓphe
ticae exclamationis instituens. ordinem leuiticae osten
dit electionis ut p̃dicans p̃ distinatum iohannem filium
zacharie inuoce angeli enuntiantis semissum. Non solum
uerbum caro factum. sed corpus dn̄i in om̄a ꝙ uerbum di
uine uocis animatum initium euangelice p̃dicationis osten
deret. Ut quihaec legens sciret cui initium carnis in dn̄o.

Erlangen UB, Ms. 12, f. 39v

uerbum caro factum· sedcorpus dñi inoma ꝑuerbum di
uine uocis animatum inritium euangelice p̃dicationis ostendere· Utquihaec legens sciret cui initium carnis indño·
Et ibū aduenientis habitaculum caro deberet agnoscere· atq.
inse uerbum uocis quodinconsonantibus ꝑdiderat inuenire·
Deniq, &ꝑfecti euangelii opus intrasset abaptismo dñi p̃dicare dm̃ inchoans nonlaborauit· Natiuitatem carnis quã
inprioribus uiderat dicere· Sedtotus inexprimens expositionē deserti ieiuniū numeri temptationē diaboli· Congregationē bestiarum &ministeriū ꝑtulit angelorum utin
stituens nos adintellegendum singula inbreui c̃pingens·
Nec auctoritatē factę rei demeret· Et ꝑficiendi operis plenitudinē ñnegare· Deniq, amputasse sibi post fidem policē
dicitur utsacerdotio reprobus haberetur· Sedtamū c̃sentiens

Erlangen UB. Ms. 12, f. 39v

INCIPIT ARGUMENTUM SCDM IOHANNEM

HIC EST IOHANNES EUANGE

unus exdiscipulis ōi qui uirgo electus adō ē. Quem
denuptiis uolentē nubere. Vocauit dns cui uirgini
tatis inhoc duplex testimonium ineuangelio datur.
uod cēteris dilectus adō dicit. Et huic matrem suam decruce com
mendauit dns uturginē uirgo seruarē. Deniq, manifestans ineuan
gelio qđerat ipse incorruptibilis uerbi opus inchoans solus uerbū car
nem factū ēe. Nec lum attenebris comphensum fuisse testatur
rimū signū ponens qđinnuptiis fecit dns. Et tostendens qđerat ipse
legentib' demonstrarē. Quodubi dns inuitatus deficere nuptiarū
uinum debeat. Utq̄ueteribus inmutatis noua oma quae xpo insti
tuuntur appartant. Hoc ait euangelium scripsit inasia. Postea
quam inpathmos insula apocalypsin scripserat. Et cui inprincipio
canonis incorruptibile principiū ingenesi qam incorruptibilis finis p.
uirginē inapocalypsi redderetur. Dicente xpo. Ego sum. A. et. ω.

Erlangen UB. Hs. 12, f. 114v

legentib' demonstrare. Quodubi dns inuitatus deficere nuptiarū
uinum debeat. Ut ueteribus inmutatis noua oīa quae xpo insti
tuuntur appareant. Hoc aut euangelium scripsit in asia. Posteā
quam in pathmos insula apocalypsin scripserat. Et cui in principio
canonis incorruptibile principiū ingenesi etiam incorruptibilis finis p
uirginē in apocalypsi redderetur. Dicente xpo. Ego sum. A. et. ω.
et hic ē iohannes quiescens sup uenisse diē recessus sui. Conuocatis disci
pulis suis in epheso p multa signorū experimenta promens xpm. Discen
dens defossum sepulturę suae locū. facta oratione positus ē ad patres suos.

Iam extraneus a dolore mortis quam a corruptione carnis inuenitur alienus.

Tamen post oīs euangelium scripsit. et hoc uirgini debebatur.

Quorum tamen uel scriptorum tempore dispō uel librorum ordi
natio. Ideo a nobis p singula non exponitur. ut scienti desiderio con loca
tio. Et quaerentibus fructus laboris et dō magisterii doctrina seruetur.

EXPLICIT ARGVMENTVM.

INCIPIVNT CAPITVLA

Erlangen UB. Ms. 12, f. 114v

admodum ego[illegible]

FERIA VI. PASSIO DNI
NRI IHV XPI SECVNDV IO
HANNEM. IN ILLO TEMPORE.
EGRESSVS [illegible] IHC CUM
discipulis suis [illegible]
dron [illegible]
troium ipse et discipuli [illegible]
iudas quem [illegible]
tem IHC conuenerat [illegible]
Iudas ergo cum accepisset [illegible]
tem et a pontificibus [illegible]
uenit illuc cum lat[illegible]
IHC itaq; sciens omn[illegible]
super ipsum processit [illegible]
querit[illegible] respondet[illegible] IHM
num Dicit eis IHC [illegible]
et iudas quem tradebat [illegible]
dixit eis ego sum. [illegible]

Erlangen UB. 2112/14

erat · missis diebus · herodes ad illum
gaudens est valde · erat enim cupiens ex multo
tempore videre eum · eo quod audisset multa
de illo · et sperabat signum aliquod videre ab
eo fieri · interrogabat autem illum multis
sermonibus · stabant autem principes sacerdo
tum et scribae · constanter accusantes eum ·
spreuit autem illum herodes cum exercitu
suo · et illusit indutum veste alba · et remisit
ad pilatum · facti sunt autem amici herodes et
pilatus · in ipsa die · nam antea inimici erant
ad invicem · pilatus autem convocatis princi
pibus sacerdotum · et magistratibus et plebe ·
dixit ad illos · obtulistis mihi hunc hominem
quasi avertentem populum · et ecce ego coram
vobis interrogans · nullam causam invenio in
homine isto · ex his in quibus eum accusatis ·
sed neque herodes · nam remisi ad illum ·
et ecce nihil dignum morte actum est ei ·

Erlangen UB. 2112/14. f. 2ra

Rom 8, 21

q ipsa creatura liberabitur a seruitu
te corruptionis in libertatē glie filio
rū dī; Scimꝰ enī qđ omnis creatura
ingemiscit & parturit usq adhuc;
Non solū aūt illa, sed & nos ipsi primi
tias spūs habentes, & ipsi intra nos ge
mimus adoptionē filioꝝ dī. Exspec
tantes redemptionē corporis nri,
Rom 8, 23
In xpo ihū dño nro;

Luc 6, 36
Estote ergo misericordes. sic & pater
ūr misericors sē; & nolite iudicare.
& nō iudicabimini; Nolite condemp
nare. & nō condemnabimini; Dimit
tite & dimittemini; Date. & dabit
uobis; mensurā bonā & confertā & co
agitatā. & supefluentem dabit

Erlangen UB. 2112,3

Ms. 2112 3

ꝑfi creatura liberabitur a ser uitu
corruptionis in libertatē glie filio
rū dei. Scimus enī quōd omnis creatura
ingemiscit & parturit usq; adhuc;
Nō solū autē illa. sed & nosipsi primi
tias spūs habentes. & ipsi intra nos ge
mimus adoptionē filioꝝ dei. Exspec
tantes redemptionē corporis nri;
Rom. 8. 19
Lucas 6. 36
Exposito breuiario;
Illo tempore. Dixit dñs discipulis suis;
Estote ergo misericordes. sicut & pater
ūr misericors est; Nolite iudicare.
& nō iudicabimini; Nolite condemp
nare. & nō condemnabimini; Dimit
tite & dimittemini; Date. & dabit
uobis; mensurā bonā & confertā & co
agitatā. & supefluentem dabit
38

Erlangen UB. 2112,3

Erlangen UB. Inc. 1779, Spiegel vom.

idem iniudea: per
sco instigante spu. in achaiae
ngelium; significans & iam ipse.
descripta; cui extra ea quae or
aonis exposcit ea maxime neces
imum grecis fidelibus omni pro
carnem dī xpm manifestata huma
adtenta. in solo legis desiderio te
is fabulis. & istulas sollicitationib;
tate elaborare; dehinc ut in prin
is natiuitate presumpta cui euan
gio electus scribere. indicare. con
esse. quae essent abaliis inchoata;
n filiidī. aperfectione generatio
epkende in principio natiuitatis
missa est. ut requirentibus demon
dens erat nathan filium. in ora
rationis amisso. indisparabilis dī.
xpm suum. perfectio opus hominis

entibus iter pri
scribendorum
datur. ut dō in
tione ab apostō
plebur; sicq
bus dare. quae
gisse; quod legi
expediri ano
agricolam. opc
cam curiositat
fastidientibus

INCIPIT PR

Hic est ioha
uirgo elec
uocauit dī; cui
in euangelio d
& huic matre
go uirginem
quod erat ipsi

Ms. *153,40 2°

Erlangen UB. Inc. 1779. Spiegel vom

udem in iudea per
sco instigante spu. in achaiae
ngelium; significans & iam ipse
st descripta; cui extra ea que or
dinis exposcit ea maxime neces
simum gregis fidelibus omni pro
carnem dī xpm manifestata huma
adtenta. in solo legis desiderio te
is fabulis. & stultis sollicitationib;
rate elaborare & deinde ut in prin
is natiuitate presumpta cui eum
uo electus scribere & indicare con
esse. que essent abaliis inchoata
in filii dī. xperfectione generatio
repetende in principio natiuitatis
missa est. ut requirentibus demon
dens erat nathan filium. in ortu
rationis amisso. indisparabilis dī
xpm suum perfecti opus hominis

entibus
scribend
datur
tione ul
plen & un
bus dan
gisse & q
expedi
agricol
cam cu
fastidi
INCIP
Hice
un
uocum
in eum
& huic
go aur
quod e

dl. *1340 2°

Erlangen UB. Inc. 1779 Spiegel vom

entibus iter prebebat inxpo; cui luce non immerito &iã
scribendorum apostolicorum actuum potestas in mysterio
datur: ut dõ indñ pleno. & filio prodicionis exancto: ora
tione ab apostolis facta sorte dñi electionis numerus com
pleatur; sicque paulus consummationem apostolici acti
bus dare: quem diu contra stimulos recalcitrantem. dñs ele
gisset; quod legentibus ac requirentibus dñm: & si per singula
expediri a nobis utile fuerit; sciens tamen: quod operantem
agricolam. oporteat de fructibus suis edere; utamur publi
cam curiositatem: ne non tam volentibus dñm uideremur. quã
fastidientibus prodidisse;

INCIPIT PRAEFATIO EUANGELII SECUND IOH.

Hic est iohannes euangelista. unus ex discipulis di. qui

pleuit ; neque paulum consummationem apostolici actus dare ? quem diu comes stabulos recalcitrantem dñs edegisse ? quod legentibus accrescentibus dñm ? & siperingula expediri nobis utile fuerat ; sciens tamen quod operantem agricolam oporteat de fructibus suis edere ; ut tam in publicam curiositatem ? ne nonnam uolentibus dñm uideremur quã fastidientibus prodidisse ;

INCIPIT PRAEFATIO EUANGELII SECUND IOH.

HIC est iohannes euangelista unus ex discipulis dñi qui uirgo electus ádõ est ; quem de nuptiis uolentem nubere ? uocauit dñs ; cuius uirginitatis in hoc duplex testimonium in euangelio datur quod & præcipuus dilectus ádõ dicatur ? & huic matrem suam pendens in cruce commendauit ut uir go uirginem seruaret ; denique manifestans in euangelio ? quod erat ipse incorruptibilis uerbi opus inchoans ; solus uerbũ

Inc. 1779

Erlangen UB. Inc. 1779. Spiegel vorn

Erlangen UB. Inc. 1779, Spiegel hinten

singulis quattuor facies; unde & apocalypsis iohannis post expositionem uiginti quattuor seniorum. quitenen. tes citharas & phialas adorant agnum dī. introducit ful gura. & tonitrua. & septem spūs discurrentes. & mare uitre um. & quattuor animalia plena oculis. dicens; animal primum. simile leonis. & secundum. simile uitulo. & ter tium. simile homini. & quartum. simile aquilae uolanti; & post paululum; plena inquit erant oculis. & requiem non habebant die ac nocte dicentia. sēs. sēs. sēs. dñs dī omnipō. qui erat. & qui est. & qui uenturus est; Quibus cunctis. per spicue ostenditur. quattuor tantum debere euangelia suscipi. & omnes apocriforum nenias. morasq magis hereti cas. quam ecclesiasticis uiris canendas; amen;

INCIPIT PROLOGUS.

Matheus sicut in ordine primus ponitur. ita euange lium in iudea primus scripsit; cuius uocatio addm. ex publicanis actibus fuit; duorum in generatione xpi prin

(Hand B), Oxford Lau
bibliothek 51/73 und
Initiale auf fol. 7r
gleichen Machart, vi
wie das B in Trier S
Wiesbadener Handschr
Jahrhunderts entstan

(unten Abb. 6a).

Prologus quattuor evangeliorum
ex commentario ~~S. Hieron.~~
Hieronymi in Matthaeum, ed. J. Words-
worth, Novum testamentum domini nostri Jesu
Christi latine secundum editionem sancti
Hieronymi, Pars prior (1889-
1898) S. 13 Z. 20 - S. 14 Z. 8

Tractatus vel argumentum in Matthaeum,
ebd. S. 15 Z. 1-4

Jb. d. Kunsthistor. Sammlungen in Wien

NF 5 (1931)

[Indices 331. → Part. 63]

Sammlungen Bd. 1 ??

primum: simile leonis: & secundum: simile uituli: & ter
tium: simile homini: & quartum: simile aquilae uolanti;
& post paululum; plena inquit erant oculis: & requiem non
habebant die ac nocte dicentia: scs scs scs: dns ds omnips:
qui erat: & qui est: & qui uenturus est; Quibus cunctis: per
spicue ostenditur: quattuor tantum debere euangelia
suscipi: & omnes apocriforum nenias: morasque magis hereti
cas: quam ecclesiasticis uiris canendas; Amen;

INCIPIT PROLOGUS.

Matheus sicut in ordine primus ponitur: ita euange
lium in iudea primus scripsit; cuius uocatio ad dm: ex
publicanis actibus fuit; duorum in generatione xpi prin
cipia praesumens; unius: cuius prima circumcisio carnis:
alterius: cuius secundum cor electio fuit; & exituri que: in

Erlangen UB. Spiegel hinten, Inc. 1779

uel; unde & apocalypsis iohannis-
gima quatuor seniorum. quitenen.
adorant agnum dī. intrō ducit ful
pteri spūs discurrentes. & mare uitre
alia plena oculis dicens; animal
is. & secundum simile uitulo. & ter
& quartum simile aquilae uolanti;
a inquit erant oculis. & requiem non
dicentia. scs scs scs. dns dī omnipo.
tuentur est; Quibus cantas. per
uatuor tantum debere euangelia
forum nenias. morals magis herbi
uris canendas; amen;
us.
line primus pontur. ita euange
mus scripsit; cuius uocatio addm. ex
; duorum ingenerationē xpi prin

& spūs. in ipsa sua editione pos
ac spūs. testimonium commitente
fides catholica. roboratur. &
diuinitatis substantia compro
tulis quantum ānā aliorum dis
dentia derelinquo; sedu uirgo
ame impensius scripturae uerita
dam modo senectutem inuidorum
exponis. quime falsarium corrup
numtam scripturarum; Sed ego
lorum meorum. inuidentiam pe
turae ueritatem poscentibus dene

INCIPIT PREFATIO SCI HIER
Iohannes apostolus & euangelista
que dilectus. in tanto amore di
tus. ut in cena super pectus eius
cem adstanti soli matrem propri

Erlangen UB. Inc. 1779 Spiegel hinten

ſ. & secundum simile uitulꝰ & ter
quartum simile aquilae uolantꝰ
inquit erant oculis. & requiem non
dicentꝰ scꝫ scꝫ scꝫ dñs dꝰ omnipo
uenturus est; Quibus cantas per
uttuor tantum debere euangelia
orum nemas moras magis herꝫ
ris canendas; amen;
is.

me primus pontaur. ta euange
nus scripsit; cuius uocatio addm ex
; duorum ingenerattone xpi prin
cuius prima circumcisio carnis.
cor electio fuit; & exuuiisque in

uoi quantum anta uuorum aſſe
dentae derelinquo; sedtu uirgo
ame inpensius scripturae uerttat
dam modo senectutem inuidorum
exponis. quime falsarum corrup
numtant scripturarum; Sed ego
lorum meorum inuidentiam per
turae uerttatem poscentibus dene

INCIPIT PREFATIO SCIHIER
Iohannes apostolus & euangelista
que dilectus. intanto amore di
tus. ut in cena super pectus eius
cem adstanta soli matrem propria
ut quem nubere uolentem adam
adsciuerat. ipsi & iam custodien

Erlangen UB. Inc. 1979, Spiegel hinten